

POWINNY (2143) *ai*

powinny (1158), **powinien** (963), **powinień** (3), *powinny a. powinien* (19); *powinien* : *powinień* *SeklKat* (6:2), *ActReg* (17:1).

-en (961), -en (5).

o oraz e jasne (w tym w o 1 r., w e 1 r. błędne znakowanie).

comp i sup (12+4) (nå)powinniejszy (16); nå- (3), n(a)- (1).

sg m N *powinien*, *powinień* (918), *powinny*, (nå)powinniejszy (19); ~ (*attrib*) *powinny* (4); ~ (*praed*) *powinien* (918), *powinny* (1); *powinien* : *powinny* *SkarŻyw* (1:1). ◇ *G* *powinného* (16); -ého (1), -(e)go (15). ◇ *D* *powinnému* (7); -ému (2), -(e)mu (5). ◇ *A* *powinného* (9), *powinny* (7); -ého (2), -(e)go (7). ◇ *I* *powinnym*, *powinniejszym* (12), *powinn(e)m* (1), [powinniejsz(e)m]; -ym : -(e)m *GórnDworz* (1:1). ◇ *f N* *powinnå*, *powinniejszå* (59), *powinna* (29), *powinn(a)* (17); ~ (*attrib*) -å (31); ~ (*praed*) -å (28), -a (27); -å *Mącz*, *BiałKat* (2), *HistLan*, *WujJud*, *WujJudConf*, *ModrzBazBud*, *Oczko*, *LatHar*, *WujNT* (3), *GosłCast*; -a, *OpecŻyw*, *GroicPorz* (4), *UstPraw*, *GórnDworz*, *HistRzym*, *RejPos*, *BielSat*, *ModrzBaz*, *BielSjem*, *ZbylPrzyg* (2); -å : -a *SarnStat* (15:13). ◇ *G* *powinněj* (39), *powinny* (2); -y *CzahTr*, -ěj : -y *Mącz* (1:1); ~ -ěj (3), -(e)j (36). ◇ *D* *powinn(e)j* (3). ◇ *A* *powinnå* (70). ◇ *I* *powinnå* (6). ◇ *L* *powinn(e)j* (6). ◇ *n N* *powinné* (15), *powinno* (14); -é (3), -(e) (12); ~ (*attrib*) -é (5); ~ (*praed*) -o (14), -é (10); -o *RejPs*, *GliczKsiąż*, *GroicPorz*, *UstPraw*, *HistRzym*, *KarnNap* (2), *Oczko*, *ZapKościer*, *WysKaz*, *OrzJan*; -é *RejKup*, *RejWiz*, *BielKron*, *Mącz*, *KuczbKat*, *WujNT*, -o : -é *RejAp* (1:1), *SarnStat* (2:3). ◇ *G* *powinného* (8); -ého (2), -(e)go (6). ◇ *D* *powinnému* (2). ◇ *A* *powinné* (6); -é (2), -(e) (4). ◇ *I* *powinnym* (1). ◇ *L* *powinnym* (1). ◇ *pl N m pers* *powinni*, (nå)powinniejszy (756). *m an* *powinni* (1) [*cum sb*: *ptacy*]. *subst m* *powinné* (1). *f* *powinné* (20), *powinny* (2); -é (12), -e (1) *GosłCast*, -(e) (7); ~ (*attrib*) -é (1); ~ (*praed*) -é (19), -y (2) *KromRozm II*, *RejZwierc*. *n* *powinné* (3), *powinny* (3); -é (1), -(e) (2); ~ (*attrib*) -é (1); ~ (*praed*) -y (3) *SeklKat* (2), *RejAp*, -é (2) *RejPosWstaw*, *SarnStat*. ◇ *G* *powinnych* (34). ◇ *D* *powinnym* (7), *powinn(e)m* (2); -(e)m *PaprUp*; -ym : -(e)m *ActReg* (1:1). ◇ *A m pers* *powinné* (15), *powinnych* (1); -é : -ych *ActReg* (1:1); ~ -é (1), -(e) (14). *subst* *powinné* (22); -é (8), -(e) (14). ◇ *G a. A m pers* *powinnych* (1). ◇ *I m* *powinn(e)mi* (3) *SkarŻyw*, *LatHar*, *PaxLiz*, *powinnymi* (1) *RybGęśli*. *f* *powinn(e)mi* (1). ◇ *L* *powinnych* (1). ◇ *du N* (*praed*) *powinna* (2) *RejWiz* 65, *SkarŻyw* 284.

W znaczu. II.: ~ *Formy czasów i trybów bez łącznika lub z łącznikiem: inf* być *powinien* (16), *powinien* być (4), być *powinni* (8), *powinni* być (4), *powinni* bywać (1). ◇ *praes 1 sg m* *powinienem* (7), *ja* *powinien* (1), *jestem* *powinien*, *powinny*, *powinniejszy* (6), -(e)m, -ch *powinien* (37). *f* *ja* *powinna* (1), -(e)m *powinna* (3). ◇ *2 sg m* *powinieneś* (7), *powinniejszyś* (1), *jesteś* *powinien* (1), -ś *powinien*, *powinniejszy* (46), -ś *jest* *powinien* (2). *f* -ś *powinna* (3). ◇ *3 sg m* *powinien* (254), *jest* *powinien* (47), *powinien* *jest* (26). *f* *powinna* (14), *powinna* *jest* (2), *jest* *powinna* (1). *n* *powinno* (7), *powinne* (1), *powinno* *jest* (1), *jest* *powinne* (1), *powinne* *jest* (1). ◇ *1 pl m pers* *powinniśmy*, *powinnichmy* (46), *powinniesmy* (1), *my* *powinni* (2), *jestesmy*, *jestechmy* *powinni* (13), -(e)smy, -(e)chmy *powinni*, *napowinniejszy* (74), -smy są *powinni* (1). ◇ *2 pl m pers* *powinniście* (6), *jesteście* *powinni* (2), -ście *powinni* (7). *subst* -ście *powinne* (1). ◇ *3 pl m pers* *powinni* (121), są *powinni* (32), *powinni* są (10), *bywają* *powinni* (1). ◇ *subst* *powinny* (3), *powinne* (2), są *powinne* (5), są *powinny* (4), *powinne* są

(1). $\diamond$ 1 *du* -chwa powinna (1) *RejWiz* 65. $\diamond$ *praet* 1 *sg m* -(e)m powinien był (2), -m był powinien (2). $\diamond$ 2 *sg m* -ś był powinien (4). $\diamond$ 3 *sg m* był powinien, powinniejszy (26), powinien, powinniejszy był (13). *f* powinna była (4), była powinna (1). $\diamond$ 1 *pl m pers* -smy, -chmy powinni byli (5), -chmy byli powinni (3), powinnichmy byli (1). $\diamond$ 2 *pl m pers* -ście byli powinni (2). $\diamond$ 3 *pl m pers* byli powinni (27), powinni byli (11), powinni bywali (2). *m an* powinni (2). *subst* były powinny (2), były powinny (1). $\diamond$ *fut* 1 *sg m* powinien będę (3), będę powinien (2), -m powinien będę (1). $\diamond$ 2 *sg m* będziesz powinien (1). $\diamond$ 3 *sg m* będzie powinien (273), powinien będzie (53). *f* będzie powinna (19), powinna będzie (5). *n* będzie powinno (2), powinno będzie (1). $\diamond$ 1 *pl m pers* będziemy powinni (26), powinni będziemy (25), będziemy powinni (13), powinni będziemy (2). $\diamond$ 3 *pl m pers* będą powinni (177), powinni będą (30). *subst* będą powinné (4). $\diamond$ *imp* 3 *sg m* niech będzie powinien (3). $\diamond$ 1 *pl m pers* bądźmy powinni (1). $\diamond$ 3 *pl m pers* niech będą powinni (6), niech powinni będą (1), niech bywają powinni (1). $\diamond$ *con* 1 *sg m* bym powinien był (1), bych był powinien (1). $\diamond$ 2 *sg m* byś był powinien (7). $\diamond$ 3 *sg m* by powinien (7), powinien by (2), by był powinien (37), by powinien był (7). *f* powinna by była (1), by była powinna (1). *n* powinno by było (1). $\diamond$ 1 *pl m pers* powinni bychmy (1), byśmy powinni (2), by sobiesmy powinni (1), byśmy, bychmy byli powinni (5), byśmy powinni byli (1). $\diamond$ 2 *pl m pers* byście powinni byli (1). $\diamond$ 3 *pl m pers* by powinni (9), by byli powinni (25), by powinni byli (11), niechâjby byli powinni (1). $\diamond$ *part praes act m* będąc powinien (2). *f* będąc powinna (1). *m pers* będąc powinni (3). *subst* będąc powinny (1) [statystyka wyrazu hasłowego jest większa w opisanych formach, gdyż uwzględniono połączenia orzecznika z kilkoma różnymi łącznikami].

Szyk przeczenia „nie”: *inf* nie powinni być (1). $\diamond$ *praes* 1 *sg m* nie powinienem (2), -m nie powinien (2), nie jestem powinien (1). *f* ja nie powinna (1). $\diamond$ 2 *sg m* -ś nie powinien, nie powinniejszy (6). $\diamond$ 3 *sg m* nie powinien (29), nie jest powinien (10). *f* nie powinna (3). *m* nie powinno (1). $\diamond$ 1 *pl m pers* nie powinnismy (3), nie powinnichmy (1), nie jesteśmy powinni (2), -smy nie są powinni, -smy, -śmy, -chmy nie powinni (3). $\diamond$ 2 *pl m pers* -ście nie powinni (3). $\diamond$ 3 *pl m pers* nie powinni (13), nie są powinni (2). *subst* nie są powinny (1). *praet* 3 *sg m* był nie powinien (3), powinien nie był (1). *f* powinna nie była (1), nie była powinna (1). $\diamond$ 3 *pl m pers* nie byli powinni (6), nie powinni byli (2). *subst* nie były powinny (1), nie były powinny (1). $\diamond$ *fut* 1 *sg m* powinien nie będę (1). $\diamond$ 3 *sg m* nie będzie powinien (19). *f* nie powinna będzie (2), nie będzie powinna (2). $\diamond$ 1 *pl m pers* nie będziemy powinni (2). $\diamond$ 3 *pl m pers* nie będą powinni (9). $\diamond$ *imp* 3 *pl m pers* niech nie będą powinni (3). $\diamond$ *con* 2 *sg m* byś nie był powinien (2). $\diamond$ 3 *sg m* nie powinien by (1), by nie powinien (1), by nie był powinien (6). $\diamond$ 1 *pl m pers* byśmy nie powinni (1), byśmy powinni nie byli (1), byśmy nie byli powinni (1). $\diamond$ 3 *pl m pers* by nie byli powinni (1). $\diamond$ *part praes act 3 pl subst* nie będąc powinny. ~

Sł stp: powinien, *Cn*: powinien, powinny, *Linde XVI – XVIII w.*: powinien, powinny.

I. W funkcji właściwej (447) :

1. *Zobowiązany do czegoś* [zawsze w formie złożonej] (9) : Alie taka wyprawa any tho ruffzenie niema bidz poŝpolithe. ałŝby iułf pewno belo. yłŝby Czeŝarz Tureczky zrzucziel przemierze [...] abo łam głowâ fwa [...] do nas cziâgnâl. abo moczyne woifko do nas ludzi fwich. [...] woiowach połlac chczial ktorym by łtara powinna woyna [tj. wojsko] odeprzeć nie mogła. *ConPiotr* 33v; *RejZwierc* 245.

powinny do czego (1): iż [te pobory] Rycerstwá do obrony powinnego nietykáiąc/ ná księżey á ná vbogim pólpóltwie były wyćisnione *PowodPr* 24.

powinny k(u) czemu (2): Krol áby miał po gotowiu rzeczy wizytki należące ku walce/ Moráwczyki/ Czechy/ Slężaki/ ku pomocy powinne żeby przywiódł. *BielKron* 305v; *RejZwierc* 189.

powinny na co (1): Co niešie błogofławiona tá Mátká y dlá czego zakon ten oczyszczenia niewiałt po porodzeniu/ y ofiárowánia ná ktory powinná nie ieft/ ták pokornie pełni *SkarŻyw* 111.

cum inf (3): Vectigalis – Człó dac powinni. *Calep* 1104b; A ieflibyłmy zá pozwoleniém wńzech ftanów zá gránice poddáné fwe wywiéć chćieli/ [...] tákże y fzláchćicá piefzého woynę fłużyć powinného/ powinnifmy im dáć [...] po piáci grzywien *SarnStat* 131 [*idem*] 132; [*GilPos* 20 (*Linde*)].

[*Szereg*: »sposobny i powinny«: iże ten ieft dobrym á fprawiedliwym/ [...] ktorym go dla tego z łálki tákowym Bog vczyńił/ áby był fpofobnym y powinnym dobre vczynki czynić. *GilPos* 20 (*Linde*).]

2. *Obowiązujący, należny, słuszny; debitus BartBydg, Mącz, Modrz, JanStat, JanPrzyw, Cn; meritus Mącz, Modrz, Calep, Cn; subeundus Modrz; iustus, obligatorius Cn [w tym: w formie złożonej (233), w formie niezłożonej: powinno (2)] (238)* : Indulgentia, est quaedam remissio poenae debitae pro peccatis, post contritionem habita de eis, povynney [*kary*] za grzechy po skruszhe *BartBydg* 74b; áby vznawłfy wielmożność y dobrotliwości páná fwego powinne dzięki y chwałę iemu dávali. *RejPs* 159; *LubPs* O2; Iż drugi zápomniawłzy y tego wńzytkiego/ Chodzi łeb ponurzywłzy iáko bydlę práwie/ Ták nigdy nic niedbáiąc o powinney fprawie. *RejWiz* 11, 37, 76v, 137v, 186v; *BibRadz* *4; Druga [*ofiara*] byłá zá grzechy/ á ta byłá iákoby zá powinná dla odpułtu *BielKron* 38v; *Mącz* 73c, 78d, 217d, 461d; *RejPos* 47, 48, 232v; *BiałKat* 53v; Com thák lekce ważyłá Páńfkie rofkazánie/ Nie okázuiąc oycu powinney miłości *HistLan* Dv, ktv, A4, E2, F2, F3v; wńzákże nie závždy to bywa [...] áby Pan Bog ofátki grzechow y ono káránie miał odpułzczác/ ktore y dla grzechow powinne/ y pewnym czálzem [!] ieft zámierzone. *KuczbKat* 220; *WujJudConf* 102v, 109, 137v; *CzechRozm* 98v, 159v; A ten [...] nie inżezgo wedle Prává niemoże ná ludziách wyciągác/ iedno czyńłz/ á robotę powinná. *ModrzBaz* 48, 118v; Pánu/ czyniác powinné dzięki/ fpiéwayćie *KochPs* 213, 28; *SkarŻyw* 26, 50; *CzechEp* 4, 7 [2 r.], 94 [2 r.]; ktorzy y oyczyznę miłuią/ y zwirchności powinná vcćiwość oddawáią *NiemObr* 172; *ReszHoz* 137; Krzyżacy powinné przyśięgi fye chronią. *KochProp* 11; *ZawJeft* 19; *ActReg* 136; *Calep* 655a; *Phil* D4 [2 r.], I4; *GrabowSet* N4v; iż/ cokolwiek iedno Capiftran vczyńił/ to przyznác muřim/ że nie tylko przyřtało/ ále y powinno było *OrzJan* 120; fwiętá zwłáfczá powinne/ y vroczyřte/ nie máią być táyne pobożnemu Chrzeřćijáninowi. *LatHar* [+12]v; Troiákie tedy práwo łamie/ kto powinnych dzieięćin nie dáie *LatHar* 128, 114 [2 r.], 129, 253; *KołakCath* A2; Mąż niechay żenie powinność (*marg*) powinná życzliwość. (–) oddáie *WujNT* 1. *Cor* 7/3, s. 412; Co wńzyřtko ma byđz pod powinnym dozorem Hetmáńfkim. *SarnStat* 434; Woźny Ziemi w onym Woiewódtwie bęđzie mógl wńzyřtkie vrzędy fwe powinné wykonywác *SarnStat* 1196, 9, 11 [2 r.], 13, 16, 75 (20); *GrabPospR* K4v; Nakład woienny fład napowinnieyřzy. *PowodPr* 82 *marg*; Z pokory powinney ták závždy mowić mamy: [...] *SkarKaz* 351a, 157a, 316b [2 r.], 385a, 386b; Leć przećię gđziemkólkowik był řtárałem fię o to/ To ieft o dobrá fławę droźłzá náde złoto.

Skąd żaden z was tu żadney nie ma zelżywości/ Zą co vfam że po was powinny miłości. Doznam wrychle CzahTr G2v, A4, G3; GoslCast 18.

powinny komu, czemu [= *wobec kogo, komu przysługujący*] (33): mąky mnye powynne ye⁸⁰ fmyercyą odkupuya BierRaj 23v; A iefliby ie [*dostojeństwa i urzędy*] krol rozdał ináčzey/ tedy tákowy niemoże vzywác vrzędu fwego/ áni mu pośluzenftwo ma być powinno w iego Vrzędzye UstPraw A4v; O vcziwości powinney y o posłuzenftwie rodzicom powinny *BibRadz Eccli 3 arg, *2, Matth 22 arg; Mącz 190c; HistLan F2v; Ale każe [Pan Bóg] łobie lámemu służyć: Nie ládá iáką słuźbą/ ále oną ktora iemu powinna ieft. WujJud 53v, 46v, 53v, 264; ModrzBaz 21v, 49v, 50, 89; SkarŻyw 292; ZapKościar 1582/33; CzechEp 200; Brencius powiáda: ze Bog Oćiec niechćiał być inźym fpolobem człowieczemu pokoleniu przeiednány/ iedno żeby Pan Chryftus fyn iego ná fię przyiał kaźń wřeláką/ ludzkim grzechom powiną ReszPrz 82; Stąd ieft iáfný dowod/ że Pan Chriřtus ieft onym práwym Bogiem/ ktorego Zydzi chwalili. Bo gdyby im nie był/ nie mogłby łobie przywłazczác wiary/ onemu Bogu lámemu powinney. WujNT 364; Bo tákowa słuźbá nikomu innemu iedno lámemu Bogu ieft powinna. WujNT 890, 440; áby od Prává káždemu obroná była powinna [*ut cuique iuris patrocinium debebitur JanStat 629*]. SarnStat 157; rofkázuiemy: áby [...] przysięę wierności powiną Nam/ iáko Królowi Koronowánemu/ y Królestwu vczynili SarnStat 1042, 633 [2 r.], 643, 1075; SkarKaz 39b, 316b; iefli chcefz ábych do ćiebie przyřzedł/ záchowayże powiną bifkupom vcziwość. SkarKazSej 680a, 678a.*

powinny komu [= *kogo obowiazujący*] (4): Ale sá [*dobre uczynki*] chwałá Bożą powiną káždemu WujJudConf 234v; MycPrz II A; ModrzBaz 3; dofyc áby Ziemiánin srodkiem powinny łobie żył/ fplácheć rzádný áby miał/ więc áby dobrze mieřkał. GostGosp 169.

W przeciwstawieniach: »powinny ... niepowinny, potrzebny, wolny« (3): [*Pytania dla przygotowujących się do spowiedzi*] Iefli dla rzeczy niepowinnych/ nie opufzcza powinnych: y z iákim nabożeńftwem oboie zwykl odpráwowác. LatHar 134; tylko to znác dał tymi słowy/ iż słuźbá nářzá nie ieft pożyteczna Pánu Bogu/ ktory iey od nas wyćiąga/ nie iáko iemu potrzebney ábo pożyteczney/ ále iáko powinney. WujNT 267; ále co wracamy ze zle nábytego [...] to wrácánem zową: co ieft rzecz powinna/ á nie/ iáko iálmuźná/ wolna. WujNT 274.

sg f – bez wyrazu określanego – w funkcji orzecznika: »powinna« (1), »za powiną« (1) [*w tym: cum inf(1)*] (2): A iefli tám [*w ziemi*] pozwalamy ogniá/ że ieft wieczny/ y to przy tym pozwolić powinna/ że y śiárká wieczna: która do wřyřtkich inźyich kruzřców thák fye przymieřzáá/ że przez niéy iż żaden być niemoże Oczko 6, 18.

W charakterystycznych połączeniach: *powinny(-a, -e) affekt, błogosławieństwo, ceremonije, cło (2), cnota (2), czynsz (3), dań (2), dar(y) (2), dosyćuczynienie (2), dozor, dzierzenie, dziesięcina (2), dzięki (3), egzekucyja (2), groza (2), kaźń (2), koszt, łaska (2), męki (2), mieszkanie w małżeństwie, miłość (14), modlitwy, nakład wojenny, obrok, obrona, oddawanie, ofiara (3), ozdoba, poboźność, poczciwość (uczciwość) (12), podatek, poddaność (poddanie) (3), pokłon (4), pokora, porządek, posag (2), post (2), przysięga (5), przystojność, robota (3), sprawa (2), sprawiedliwość (2), sprawy chrześcijańskie, śluby, srodek, święta, uczynki dobre (3), urząd, ustawa, uzalenie, wiara (3), wierność, wina [= kara], zóld.*

Fraza: »(jest) powinna rzecz« [w tym: *cum inf* (11), *aby, iż* (2)] = *należy* [szyk *zmienny*] (13): Grzechi wżiŝtki naŝze nie ieŝt ci powynna rzecz przed kaplanem wyliczać/ boć to nie podobna rzecz/ á byŝmy ie mogli pamiętać *SeklKat* V4v; *DiarDop* 116; Y powinnaŝz to iuŝ rzecz/ kolnierz Kuni/ Ryŝi [tj. *bogaci ludzie w nie ubrani*]/ Iŝ ma zówŝdy mędrŝzy być/ niŝ Wilczy á Liŝi. *RejZwierc* 101v; *GórnDworz* S3; *BiałKat* 251 [2 r.]; A przetoŝz/ káŝdemu z nas powinna rzecz ieŝt o to ŝe wŝiłowác/ ábyŝmy to ofierociáŝe y náŝlonione do vpadku Páńŝtwa k dobremu y ku poćieŝze przywieŝć mogli *MycPrz* II A; *CzechRozm* 199v; *Oczko* 24; Naklády ná naboŝeńŝtvo/ ná ŝlůzbę y chwałę Boŝá vczynione/ ŝá vczynki dobre/ [...] y częŝtokróć więcey záŝlůguiaće/ niŝ gdyby ie ná vbogie obrocono: áczkolwiek oboie ŝá dobre: y niekiedy ieŝt rzecz powinnieyŝza vbogie opátrzyć. *WujNT* 114; áni téŝ to ieŝt powinna rzecz, kto vmię lutniá vczynić áby winien byŝ vmieć ná nię y grác *SarnStat* *7v, 488 *marg*; *SkarKaz* 351b.

Wyraŝenia: »powinna chwałá (a. pochwałá)« [szyk 18:7] (25): *RejPs* 142; *LubPs* M4v, P3v, V v *marg*; iáka chwałá powinna dzieie ŝe iemu/ y dzieia ŝe ma ná ziemi y ná niebie *RejAp* 49, AA2, 88, 121; *RejPos* 237; *RejZwierc* 1v; *WujJud* 264; *WujJudConf* 234v; nie ŝtáramy ŝię ábyŝmy powinna pochwałę [*laudem debitem*] dáŝi dobrze czyniaćym. *ModrzBaz* 144; Pánu/ o wierny zborze/ ochotnie ŝpięwaycie/ Pánu chwałę powinna/ y wdŝięczny páŝm daycie. *KochPs* 97, 49, 99; *CzechEp* 107, 138, 200; *NiemObr* 106, 117; *LatHar* 32, 242; *CzahTr* B2v, C3.

»powinna (jest) czeŝć (a. poczeŝnoŝć)« = *debitus honor Mącz, Modrz, JanStat; meritis honor Modrz* [szyk 16:10] (26): *BibRadz* I 136a *marg*; *Iustum ac debitum honorem alicui decernere*, Wyrŝádzic komu powinna poczeŝnoŝć *Mącz* 78d, 83d, 217d; *RejAp* 121; *HistLan* F2v; *KuczbKat* 220 [2 r.]; *RejZwierc* 1v; *WujJud* 26v, 46v, 53v; Bo tym ŝpoŝobem [...] ludŝie prawdŝiwie náukámi ŝię báwiaćy/ wpowinney czći niebędá oŝzukáni. *ModrzBaz* 135, 86; Zborze páńŝki/ ŝpięway ŝwému Obrońcy napewnieyŝzému: Vczyn ŝeŝć powinna z chęći/ Iego naŝwięťŝzýy pámięći. *KochPs* 41; *Skarŝyw* 292, 304; *StryjKron* 762; *ZawJeft* 19; Tobie [Boŝe] przyŝtoi chwałá/ tobie wyŝlawańie/ tobie powinna ieŝt czeŝć wŝzelka *LatHar* 561, 32, 242; *WujNT* 184, 440; [*marszałek koronny i nadworny*] Goŝcie y Rády Koronné máia prziyimowác/ y tego ŝtrzędz/ áby káŝdemu powinna czeŝć z ŝtrony Máieŝtatu Królá Ie^{go} M. wedle záŝlůgi oŝoby byŝá wyrŝádzána. *SarnStat* 310; *SkarKaz* 43b.

»powinny pokłón« [szyk 2:2] (4): *LatHar* 2, 239; áby [...] wiedziaŝ [lud] od kogo ma wŝzytko co ma/ áby ŝię mu [Bogu] zá to pokłón повинny oddawaŝ *SkarKaz* 39b, 316b.

»powinne (jest) poŝluŝeńŝtvo« = [*alicui*] *oboediendum est Mącz; debita oboedientia JanStat* [szyk 7:3] (10): iŝ on [Bóg] tego chce áby mu powinne poŝluŝeńŝtvo byŝo oddáne. *BibRadz* I 53c *marg*, *Eccli* 3 *arg*, *Matth* 22 *arg*; *Mącz* 190c; *RejPosWstaw* [41³]; *StryjKron* 355; Trzáŝlo w ŝkocyey wŝzelákie powinne ku Krolowi Pánu ŝwému poŝluŝeńŝtvo. *ReszPrz* 74, 107; *SarnStat* 203; *SkarKazSej* 674b.

»powinne prawo« [szyk 2:1] (3): *RejWiz* 88; A ieŝli w tákiey cenie ŝá powinne práwá/ A iákaŝ tu o cnocie potym będzie ŝprává. *RejZwierc* 269, 269.

»powinna rzecz« [szyk 12:12] (24): *RejWiz* 42v; Abowiem tho iuŝ drudzy máia ŝobie zá rzecz powinna oŝzálec nápoły gdy then dzień ŝwięty przypádnie. *RejAp* 11; Bá toć ieŝcŝe powinna rzecz/ Aleby nas nie drzeć *RejZwierc* 234; Ieŝliby kto częgo ztych rzeczy povinnych [*si quid horum qui*

debet] nieuczynił/ tedy gdy iy iego ftáfzi opowie vrzędowi/ niech będzie fkaran zá winę grzywną grofzy *ModrzBaz* 84, 8v; Boć fię wždy zá to my y przed Bogiem y przed ludźmi nie záwftydźmy: gdyż rzecz świętą y powiną wedle woley Bożej/ w fłowie Bożym záleconą czynimy *CzechEp* 80, 31; Lálká chce polepfzenia/ my w gorfze fpiemy/ A iák rzeczy powinney folgowánia chcemy *GrabowSet* L2; *LatHar* 134; *WujNT* 274; *CiekPotr* 20. Cf *Fraza*.

»służba(-y) (a. posługa) powinna(-e)« = *debita gratia* *Mącz* [szyk 4:3] (7): *Mącz* 78d; *SkarŻyw* 192; á zá vboftwem nie tylko złość fię rodzi/ ále y powinna służbá Rzeczyfpolitey ginie. *GórnRozm* K3v; RAcz przyiąć nałákwfzy BOże/ zá przyczyną y zaflugami błogofławionej Máryey wiekuiftey Pánny/ y wftykich świętych/ tę posługę powiną nálfę *LatHar* 50; *CzahTr* A3v, G3v; *SkarKazSej* 678a.

»zapłata (a. płát, a. płacenie) powinne(-a, -y)« [szyk 4:3] (7): Bo iefliby im był powiedzwał o iákich wolnofciach ich/ á zákazał im dáć powinnego plátu Cefárwowi/ iużby byli mieli wnet przyczynę nań *RejPos* 251v; Y owfzem to rychley poznáć muifz/ iefli prawdziwym flugą Bożym chcefz być/ zés dáleko więcey winien czynić/ niż vczynić mozełz: á ftąd fie przedfię za vczynki fwe żadney zapłaty powinney niefpodźiewáć. *CzechRozm* 212v, **6v; *ZapKościar* 1582/33; Robiącemu zapłátá powinna. *WujNT* Bbbbbbb3v; *SarnStat* 574.

Szeregi: »dobry, (i) powinny« (5): Vczynki dobre powinne P. Bog zá zasługi przyimuie. *WujJud* 234v *marg*, L18v, Nn5; Zás żadne przyrodzenie nieiefł ták złe/ ktoreby fię niemiáło zgodzić do fprawowania rzeczy dobrych y powinnych [ad frugem ... bonam] *ModrzBaz* 8v; *SkarKaz* 351b.

»godny albo powinny« (1): Meritos imponit honores, Godne álbo powinne ofiáry ofiárowáł. *Mącz* 217d.

»porządny a powinny« (1): [co masz być powinien zwierzchności:] Abowiem pocźciwość/ porządne á powinne poślufzeńftwo *RejPos* 252v.

»powinny i słuszny« [szyk 1:1] (2): A ták wam opowiadamy: ábyście oného A. B. vzywáli iáko prawdziwego/ vczynioného [...] Woźného/ we wftytkich wálznych fádźiéch/ [...] záchowawfzy záwždy iemu powiną y flufzną [*debito et competenti* *JanStat* 522] zapłátę. *SarnStat* 574; Miałem ia to zá flufzną, y zá rzecz powiną, Abyć vmyfl moy flufzył, czynił wolą twoię. *CiekPotr* 20.

»sprawiedliwy a powinny« (1): á ktemu/ áby czem kto bogáfzy ábo zacnieyfzy iefł/ tem frozfzymi/ ábo wždy fprawiedliwfzemi á powinnemi [*iustus et debitis*] kaźniámi od czynienia krzywd był odftáfzon. *ModrzBaz* 77.

»powinny i własny« (1): Aby [...] w duchu y w prawdzie/ powiną y włáfną/ á tobie lámemu [...] należąć cześć/ chwałę/ y błogofławieństwo [...] oddawáli. *CzechEp* 427.

»zasłużony a powinny« (1): A grzechy dla tego fá winámi/ iż dopufzczáiąc fię ich/ zoftawami Pánu Bogu winni/ y ná záflufzone á powinne męki wydawáni bywamy *KuczbKat* 415.

»powinny i zwyczajny (a. zwykły)« (5): Wfzákże ták: áby żadnym z poddánnych/ gdy Czynyfz powinny y zwyczajny dádzá [*salvo censu debito et solvi consueto* *JanStat* 847]/ przez to zftápienie nálfé w práwiéch ich/ w Infulách/ y w młyniéch krzywdá niebyłá. *SarnStat* 1071, 1132, 1231, 1233, 1234.

W przen (3) : á ci bezecni robacy vftáwicznie pilnuiá/ [...] ábyś vfchnął á zniłczzał nie podawfzy żadnego powinnego owocu s fiebie temu Pánu fwoiemu. *RejPos* 204v; Ci co fá lámi obieráią y

wtrącáią/ z fwemi złemi chćiwościámi/ á nie z powinnym ku dobremu Rzeczypośpolitey fercem/ do tego wrzędu przyłtępuią. *SkarKazSej* 694a.

Wyrażenie: »powinny dług« (1): A iefli też ná ktorego wiernego co przypádnie boleści álbo niezfzczęlcia iákiego/ tho iuż Pan z niego bierze iáko czyńłz [...] zá ony młode álbo nieobácźne wyłtępki iego/ á pothym mu iuż dawa kwit á zrzyna mu iáko ná kárbie iż mu fie iuż dofyć sítháło zá on powinny dług iego. *RejAp* 132.

Przen (1) : A to napirwey co tu przypomináć raczy [*Pan nasz*]/ Iż fwiátłość káźda [...] nie ma być kłádyzoná ná żadne ciemne mieyłce [...]/ áby ony promienie iey/ fwoich powinnych bláłkow ábo fwiátłości/ káźdemu thego potrzebuiącemu/ podáwáć nie miáły. *RejPos* 337.

3. Nieuchronny, pewny [zawsze w formie złożonej] (10) : Trzecie Kłyęgi Kthore w łoby zámýkáią trzeći wiek człowieká pocźciwego/ to iefł iuż ftárszych lat yego/ ktore mu przypadáią od śrzednich lat iego áż do powinnego dokończenia iego. *RejZwierc* 118, 134, 170; *Oczko* 5.

Fraza: »rzecz (jest) powinna« [*w tym: komu (2), cum inf (2)*] [*szyk zmienny*] (5): Alye yłch tho rzecz yefłth powynna kazdemv vmrzecz ye⁸⁰ Kro. m. them fzye czyefłchicz raczi *LibLeg* 11/163v; *RejPos* 185v; á czemułz fie thego lękáć ma co obrázić nie może á co iefł rzecz powinna [*tj. śmierć*] *RejZwierc* 167, 115, 166.

Szereg: »pewny i powinny« (1): Abowiem iefzczęby fie nam łácniey ná tho wrwánie y ná to rołtrącenie rozmyłłic/ bo iuż wiemy iż to pewna y powinna rzecz. *RejZwierc* 115.

W przen (1) :

Wyrażenie: »powinny dług« (1): Gdyż miłe dziatki wzyłcy o tym pewnie wiemy/ Iż káźdy z nas muśi tu powinny dług płáćić/ Bo fie kres zámierzony nie może zinácźyć. *HistLan* E.

4. Poddany, podległy [w tym: w formie złożonej (10), w formie niezłożonej: powinien (2)] (12) :

a. Uznający czyjás zwierzchność [komu, czemu] (9) : krol może uyyącz ípraua kogo chce a fám nyepouynyen prauu uftauyonymu przezen *PatKaz II* 66v; Węgierłki Włáđzilław przyiął do Wrocłłáwiá/ á tám były roznice wielkie miedzy Słężáki/ Węgry á Czechy/ około ołdu álbo połłufzeńłtwá ktoremu krolełtwu ma być powinne Słáłko/ iefli Czełkiemu álbo Węgierłkiemu. *BielKron* 408; połłáł Pan Bog tu Syná fwego [...]/ áby ty kthorzy zakonowi powinni byli/ wykupił *RejPos* 31v, 220; *RejZwierc* 8v; ácz przodkowie iego w wolnym páńłtwie wolno z dáwná pánowáli/ á żadnemu inłzemu Monarłze niebyli powinni *StryjKron* 395; *NiemObr* 111.

W przen (2) : A také bráćia powinni iefłtelmy nie cíáłu/ ábyłmy podług cíáła żyli. *BibRadz Rom* 8/12; *WujNT Rom* 8/12.

b. Zmuszony poddać się czemuś (3) :

powinien czego (1): Kto nietrzyma wzyłłtkich wftaw/ ktore kościoł Rzimłki wftawił ten fmiertelnie grzełzi/ y powinien karania wedłvk fwietch Dekretow. *SeklWyzn* a2.

powinny czemu (1): áby przez śmierć wyniłzczył máiącego dzierzáwę śmierci/ to iefł diabl[a]. A wyrwałby one ktorzykolwiek ftráchem śmierci przez wzyłtek żywot powinni byli niewoli [*obnoxii erant seroituti*]. *BudNT Hebr* 2/15.

powinny na co (1): Zdrowie fwe w dobrej nadzieiey połóż bołmy náłmierć włziłci powinni *BielŻyw* 43.

5. *Potrzebny* [zawsze w formie złożonej] (6) : *Diar* 26; á tho więc naczęłza [!]/ że ducie zśiedzeniem w wánnie złączáią: inłzych okoliczności/ które łą powinny/ pilno przyłtrzęgáiąc *Oczko* 18v.

powinny do czego (1): Tym łpołobem zwierzchny Pan y Dwor łwoy będzie vczył/ y Vrzędnikom powinne do rządzenia włzytkich rzeczy cnoty [*virtutes gerendi res omnes*] záleci *ModrzBaz* 23v.

powinny komu (1): *Diar* 26 cf »potrzebny i powinny«.

Fraza: »jest powinna rzecz [*aby*]« (1): Bo á iákoż kto ieden może mieć vřád w roznych powiećiech/ gdyż rázem ná dwu miełcách być niemoże? lecz to iełt powinna rzecz [*Interest*] áby káždy powiát miał záwždy łwego vřędniá przitomnego. *ModrzBaz* 75.

Szeregi: »potrzebny i powinny« (1): Acz i obrona jest potrzebna, o ktorej radzi mowić będziemy, ale pierwej o tej, ktora nam jest potrzebniejsza i powinniejsza *Diar* 26.

»nie tylko pożyteczny, ale i powinny« (1): VNia królełtwá Polłkiego y Wielkiego X. Litewłkiego/ nietylko iełt pożyteczna/ ále y powinna [*non solum nobis utilem, verumtamen summopere necessariam JanStat* 762] *SarnStat* 111.

6. *Posłuszny, usłuzny, gotów do usług* [w tym: w formie złożonej (7), w formie niezłozonej: powinien (1); komu (6)] (8) : *Munis, Obwiázány/ Posłuzny/ Powolny/ Powinny. Mącz* 237b.

Wyrażenia: »powinny sługa (a. [słuzebnik])« [*szyk zmienny*] (1): Dan z Droułká zamećzku Oyczyłtego: Roku od národzenia łyná BOżego Iezulá Chriłtułá 1583. dnia 28. Pázdzierniá. W.M. mego M. Páná powinny sługá/ Páweł Orzechowłki/ Podczáły Chełmłki. *CzechEpPORz* *v; [*ListyPol* 1536/102].

»więcej powinny« (4): Iuż więcej małz być powinien temu/ á nie doczełnemu onemu Cełárzowi łwemu. *RejPos* 252v; A ták łyn wiewłzy iełt y zacniełzy niż Bog: á ták też iemu więcej niż Bogu powinni będziemy. *CzechRozm* 64v, 219v, 221v.

Szereg: »powolny i powinny« (1): [*Jempсар do Józefa*:] Póki dułzá w ćiele mym odpoczywáć będzie/ Iełtem tobie powolna/ y powinna włzędzie. *GosłCast* 57.

Przen (1) : IVż przywiódł čás dwu koniu/ woła by wsiádáli/ A w drógę ná którym chcá żeby wyiełdzáli. Prawdá powinna Bogu ná białego rádzi: Fałz wronęgo záleca/ co w piekło prowadzi. *KochMRot* B4v.

7. *Wdzięczny, zawdzięczający; debitor PolAnt, Vulg; obnoxius Mącz* [w tym: w formie niezłozonej (29), w formie złożonej (22): powinniejszy (1), powinna (1), powinni (11); komu, czemu (50)] (51) : *BierRaj* 19; Komuś powinniełzy/ temu pierwej pomagay. *BierEz* L4v; Czylić kto krzywdeł vdzýałá/ Albo zły człowiek náłáiał/ Powiedz mi iedno poprawdzye/ Wnetci zemná woynę naydzye/ [...] Powinienem twemu domu *BielKom* F7v; Miedzy kthoremi będąc iá ieden z obywałhelow tych kráiw czuję łię w thym/ zem iełt naprzod á nádełszythko Pánu Bogu powinien. *BibRadz* *2; *RejAp* 116; *KuczbKat* 5; *WujNT Rom* 1/14, 15/27; Włzákoż ile rzecz można/ Oyczyźnie tym służy: Gdyż káždy iey powinien/ y w poługách dłuży. *KlonKrGum* Av; [woli bełpieczeństwo/ niż wielkie tytuły/ y powinniełzy temu kto go vbelpieczył/ niż temu kto go ozdobił. *SenekaGórń* 128 (*Linde*)].

powinien co (3): Wiem co mi vczyniłá łzkolna Teologia/ wiem też co^m iey powinien *GrzegRóżn* K4; Bełpieczność łwoię/ y łtałość w trudności Cnotliwi páńłkieý powinni łitosci *KochPs* 55; *CzechEp* 240.

powinien za co (23): Czart wylicza Dobrodzeyftwa za ktore Bjlkup Panu powinien był *RejKup* bb5v; *KromRozm III* A4; *BibRadz* *5v; Rzekł tu pan Myłzkowłki/ niethelko mnie tho nie obrázi/ ále im wietłzã pan Kołtkã dołkonãłość/ dworney pãniey naydzie/ tym mu ia zã tho powinnieyłzym zołthãnę *GórnDworz* V3, A2v, V2, Bb7v, Dd4v; *RejPos* 89, 168, [308]; Albo gdy pãnowie wefeli á łzynkarkã im winã donãłza/ to bãrzo iey zã to powinni/ y pãniã iã Gretã zowã. *RejZwierc* 101, 97, 99; tedy tu oto łam iãłnie widłizł/ iž lie nã to prozno małz oglãdãc: y tãk łobie tułzyç/ że byç zã nie [*uczynki*] Bog miał byç powinien. *CzechRozm* 212v; *ModrzBaz* 95v; Zã ktore tak wielkiego á zacnego Pãnã dobrodziewftwo niepomału wlyzłkã Sãrmãtia y z przyłzłym potomłtwem łłuzłnie mu iest powinna. *ModrzBazBud* π6v; *Oczko* A4v; *SkarŻyw* 15; *CzechEpPORz* *2v; *ActReg* 54, 77; *KochFrag* 48; [Zã co wlydzłizł lie bydž powinien, tego nie bierz. *SenekaGórn* 95 (*Linde*)].

powinien w czym (1): Y což tho mowłz miły oycze/ wlycyem ia tey pãnnie w tym powjnien nižli tobie/ bo [...] piłãłem ktobie ábył mię wykupił/ á tył mię niechãł wykupiç/ á onã nie tylko iže mię z ciemnice wybãwiłã/ ále y od łmierci *HistRzym* 5.

Zwrot: »powinnym (sobie) [*kogo*] (u)czyniç« = *adiungere sibi, authorare, obnoxium sibi facere, obstringere* *Mącz* [*szyk zmienny*] (4): Authoro, Obowlyzac łobie kogo/ álbo/ zãchowaniem álbo/ yurgieltem á plãtem yãkim łobie kogo powynnym vcziniç. *Mącz* 20c; *Obstringo*, [...] obowlyzuyę/ powinnym czynię *Mącz* 421d, 113d, 177d.

Wyrażenie: »wiele (a. wlycej) powinien« (17): Wyełemci powinyen oycze miły zã onegdãyłłã y wczorãyłłã rozmowę. *KromRozm III* A4; *SarnUzn* A2v; Przeto wiele powinnã Polłkã W. K. M. zã tę iãłnie dobrotliwã chęç ku łobie. *GórnDworz* A2v; Zãtym pan Lubel[ski] rzekł w te łłowã. Tym wlycey my wlyzłcy w.m. zołtãniem powinni/ im wietłza będzie vczynność w.m. niž obietnicã. *GórnDworz* Gg8; *HistRzym* 5; *RejPos* 39, [308], [310]v; *ModrzBaz* 95v; Onã [...] zãpalãjące rozmowy znim miãłã/ y wielcego vcielzylã: tãk iłz wychodząc/ Agãpiułowi znał fię byç wiele zã to powinien *SkarŻyw* 15; PAni [...] / Pãtrząc nã twã wdžięcznã twarz/ rymów mi przybywa. Które ielłi fię ludžiom kiedy łpodobãiã/ Nie wlycey mnie/ niž tobie/ byç powinné mãiã. *KochFr* 9; *KochWr Jan* 17; *KochFrag* 26; *LatHar* 50; *WujNT* 122; Kollegium Lubelłkie wielce powinno Kłszãżętom łłuckim. *WysKaz* 42 marg; *JanNKar* A2v.

W przen (1) : Wiele oczóm powinien/ o Pãni/ kto ciębie Oglãdãł/ á vcielzyl twym poyłrzeniem łiebie. *KochFrag* 26.

8. *Pozostãjãcy w bliskich zwiãzkach osobistych, zwłãszcza pokrewiełstwa lub powinowactwa; necessarius* *Mącz*, *Vulg*; *propinquitate coniunctus* *JanStat* [zawsze w formie złozonej – w tym: du N powinna (1)] (112) :

powinny komu (8): Iné morłkie boginie powinneç iuž będã [...]. AEakowęgo łynã łwiekrem będziefł miãłã/ Dorydy męžã/ tãkže cięciem będziefł zwãłã. *GórnTroas* 58; Gdy [*Zorobabel*] mãdrosçią komorne towaržyłze łwoie v Monãrchy łwiãtã Dãryułzã przelzedł [...] wygrãł tãkie: (ãby w łzãrłãcie chodžł/ [...] á žeby wtore mieyłce miał po krolu dla mãdrosçii łwoiey/ y powinnym był Dãryułzowi.) *SkarKazSej* 668a. Cf *powinny czym komu*; »krwiã powinny«.

powinny czym komu (2): áni im [*buntownikom i heretykom*] pomocą y rádá álbo przyiáźnią chcemy pomagác [...]: choćiaby krewnością/ przyiáźnią po żonách/ álbo którąkolwiek bliżkością nam/ álbo którymkolwiek z nálznych byli powinni *SarnStat* 119 [*idem*] 220.

Wyrażenia: »powinna krew« = *członek rodziny, krewny* (3): *SkarŻyw* 353; W.M. moiey Miło: Pánny/ y wżytkiego domu á powinney krwi W.M. wieczny łługá Sebáltyan Grábowiecki *GrabowSet* A3; iuż y kážiurodztwá bez włtydu/ powinne fię krwi mieřzáiá/ nie tylo cudze żony/ ále bráterfkie y śioftry żon ťwoich/ y śieřtrzenice y wnuczki. *SkarKaz* 351b.

»krwią powinny« [*w tym: komu* (4)] [*szyk 3:2*] (5): co to były zá ták łławne biaległowy/ ktore będąc krwią wielkim ludziom powinne/ y cnothámi miály by być im rowne *GórnDworz* Y2, Dd7; [*Abraham mówi do Lota*] ieřteřwá łobie krwią powinná: niegodzi fię nam do niezgodny przyczyny żadney ćierpieć. *SkarŻyw* 284, [223], 575.

»powinny przyjaciel« = *przyjaciel, powinowaty i może krewny* [*szyk 3:1*] (4): Adlya thego przyczyną swą kv V.C.M. yemv pan moy Crol ye^{go} M. obyeczal yako povynny ye^{go} przyacziel [*tj. teść*] *LibLeg* 7/34v; *RejPos* 124; *ActReg* 134; Lecz Korneliuř czekał ich/ wezwawřzy krewnych řwych y powinnych przyaciół [*necessariis amicis*]. *WujNT Act* 10/24.

Przen (2) :

Wyrażenia: »powinna krew« (1): *SkarKaz* 551b *cf Szereg*.

»napowinnieřzy przyjaciel« (1): Napowinnieřzy przyjaciel prawdá. *RejZwierz kt*.

Szereg: »powinna krew i brat« (1): Mařz tám [*w niebie*] powinná krew y brátá twego [*tj. Chrystusa*]: ktoryć tám iáko Iozeph w Egipćie wřzytko nágotował. *SkarKaz* 551b.

a. *W funkcji rzeczownika: krewny, powinowaty, może też przyjaciel, człowiek oddany* [*w tym czyj(a)*] (43): *pron poss* (33), *G sb i pron* (8), *ai poss* (2)] (94) :

α. »powinny« (86) : *RejPs* 129v, Ff4v; NArfiás go brát prořił/ áby řpráwę iego/ Tám poćichu przeřłuchał/ iáko powinnego. *RejZwierz* 22v, 101v; *RejPos* 297; Mniefy by ná řwiećie trofk było/ By fię to dwoie [*tj. rozum i młodość*] łączyło: Y oni by roľkořzy trwálřzych vřywali/ Siebie/ áni powinnych w žalby nie wdawáli. *KochOdpr* B; Ieden Sáráceńfki Rotmiřtrz prořił go [*řw. Symeona*] áby iego powinne^{go} powietrzem zárázonego vzdrowił *SkarŻyw* 30; A gdy nic niewyprořił: bić go kiymi kazał/ y w onym bićiu kije fię łamiác/ oko iednemu powinnemu Stárořćinemu wybiły. *SkarŻyw* 179, A3v, 245, 328, 507, 569 [2 r.]; Opłákuiem powinnych/ y ták fię nam godzi/ Lecz fię powtore Oćiec z Mátką nieurodzi. *WisznTr* 8; Mieřzka łobie domá/ ábo v powinnego/ namniefy go to nie obchodźi/ że ieřt wywołány *GórnRozm* I, D, I2v, I3 *marg*; Tenze pacholkom řwem [...] maietnoći tich ktorem bel niechetnem/ y flacheckie dierzawi plundrowac kazał/ řwoim powinnem w nich leze dawał. *PaprUp* I3v; *ActReg* 75, 97, 106, 132 [2 r.], 140, 168, 173; *Phil* N3, P3; *GrabowSet* F; *LatHar* 115; *WujNT* 84, 136; *SarnStat* 612; Ten nie winien krwi tego/ á przedfię mogł go powinny vmárłego zábić/ bez żadnego o to karánia. *SkarKaz* 315a; Niemála vmárłemu poćiechá/ tám lezeć gdzie řwieći leżá [...]. Przeťoż y teťámentem/ y przyřięgánim powinnych řwoich/ tey łobie poćiechy řyczyli řwieći: áby ie tám grzebiono *SkarKaz* 386b, 315a [3 r.], 387a; y tu będą cię przy łobie Miał iáko powinnego; y co będzie moie, Będźie twoie *CiekPotr* 56, 18, 49; *PaxLiz* A3; wedla mnie řiedźieć będźieř/ y powinnym moim řwany będźieř *SkarKazSej* 668a, 697b.

powinny po kim (2): áby [...] bráčia piérwéy niż rok po śmiérći oycowfkiéy wynidzie/ byli powinni według rády y zdánia powinnych bliższych dwu po oycu/ á dwu po mátce/ náznaczyć [siostróm] połági *SarnStat* 590 [*idem*] 635.

W połączeniach szeregowych (6): A nád inne miłe człeku rzeczy/ namilza iest oyczyzná/ narod/ y dom/ y powinni *SkarŻyw* [282]; *Phil* B; Abyś duże náłze/ bráciey/ powinnych/ y dobrodzieiow náłzych od wiekuiłtego zátrocenia wyfwbodzić raczył wyfluchay nas. *LatHar* 177; *WujNT przedm* 35; Powinne/ brácia/ kmotry w iednym pocźcie [wojskowym] dáli/ Aby sobie zyczliwie owfzem pomagáli. *KmitaSpit* B; *GosłCast* 36.

Wyrażenia: »powinny bliższy« (3): *SarnStat* 590, 635; Leć ieźliże to czynią mnie powinny bliży/ Tedy fię nic nie dziwuię że to czynią inšzy. *CzahTr* C2.

»powinny dalszy« [*szyk 1:1*] (2): wolno będzie inšzemu powinnemu choć dálšzemu/ z którýkolwiek liniéy/ o to czynić *SarnStat* 613, 613.

»powinny krwią« (1): Synow tełz fwych y powinnych krwią ná żadne doštoieńtwa niewyfadał *SkarŻyw* 482.

Szeregi: »brat (a. braciszek, a. bracia) a (i, a(l)bo) powinni(-y)« (3): *RejPos* 120; *SarnStat* 1167; wspomniće iedno ná dom wálz/ [...] n bráty y powinne *SkarKaz* 551a. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»domownicy i powinni« (1): Wfpomniće teź ná nas ftárfzy bráčia [...]: ná vbogie domownicy y powinne wálze *SkarKaz* 639b.

»powinny, (i, abo) krewny (a. krew swoja)« [*szyk 6:2*] (8): *Necessarius*, Powinny/ krewny. *Mącz* 243d, 298a; á żeby pomniał ná przodki ich/ ná Iozephá/ ktory wielkimi dobrodzieyftwy/ krew fwoię/ y powinne fwe/ temu kroleřtwu zálecił. *SkarŻyw* 490, 593; *GrabowSet* Rv; (*nagł*) [*Grzechy*] *Przećiwko Szoftemu [przykazaniu]*. (-) [...] Małżeńřtwa z krewnymi do czwartego řtopniá; ábo z powinnemi/ czáfem do czwartego/ á czáfem do wtorego *LatHar* 116; Ale bráčia Páná Iefufowi (według zwyczáiu piłmá S.) názwáni fą krewni y powinni iego *WujNT* 227, 50 *margin*.

»(nie tylko) powinny abo (ale i) obcy« (2): Záchowayże teź práwo y fobie rownemu/ Nie tylko powinnemu/ ále y opcemu. *RejWiz* 187v; Także teź/ przyiedzie czći odładżony do powinnego fwego/ ábo do obczego w dom [...]/ iákoź ow nieborak ma go wygnác/ nie máiąc/ fto řily? *GórnRozm* 13.

»powinni i opiekunowie« (1): Zofťanie řierotá pánná: powinni y opiekunowie połowicę ábo część niemáłą iey dziedzictwa y połágu odeymuią *SkarKazSej* 705b.

»potomstwo i powinni« (1): Co ia moy Mřćjwy Pánie obaczywřzy/ [...] dálřzey Mřćiwey łáfce y chęći W.M. y z cnym potomřtwem/ y powinnymi W.M. záchowánium zacnemu *pro virili* dogadzác y przychyláciem fię záwřze gotow. *RybGęřli* A3v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»powinny i (ani, albo) przyjaciel« [*szyk 2:1*] (3): Iź oná řwięta mátká iego [*Jezusa*] [...] muřiáła idź/ czyniąc dofyc powinności fwoiey/ w cudzy kray/ w cudzą řtronę/ nie máiąc tám żadnego powinnego fwego/ áni przyiacielá żadnego *RejPos* 19; iź áffektu fwego przyiáznego zátáić miedzy fobą nie mogą/ ále go miłym przyiáćiom y powinnym rádźi pokázuią *WerKaz* 267; *SarnStat* 627. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»rodzicy, (i) powinni« (2): Miłość porządna ku rodzicom y powinny nie ięftći zázakázana *WujNT* 52; *CiekPotr* 21. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»powinny i sługa« (1): z ktoregoś zelżywości żadney iáko z nayliźfze⁸⁰ powinny y fługi fwego zá láfką Pána Bogá mego wespółek z narodem mym odnieść nie raczył. *CzahTr* A3v.

»synowie i powinni« (1): *SkarŻyw* 482 cf »powinny krwią«.

»powinny bądź zachowały« (1): gdzie więcey kázdemu będzie miłfze zdrowie Oyczyzny/ niż powinny bądź záchowáłego fwego *Phil* O.

Jako ostatni człón we współrzednym połączeniu dwu- lub wieloczłónowym: »abo (i) inszy (a. ini) powinni« (3): O zábiciu oycá, mátki, y inych powinnych. *SarnStat* 1172, 590, 635.

Przen (1) :

Szereg: »powinny i krwią spojeni« (1): Przodkowie náfzy znaczni y wielcy z ktorych fławę mamy przed Bogiem y ludzmi/ fą święci Boży/ powinny náfzy y krwią fpoieni známi. *SkarŻyw* A3v.

β. »powinna« (8) : Gdy fię tego przełożona dowiedziała: przed wfzytkimi zgromiła onę Germanę mowiąc: [...] niewieź ifz tá Cefarłka powinna będąc/ ták fię niľko vkarza/ y tobie fłůzy? *SkarŻyw* 226, 459, 461 [2 r.], 463; [*dzień*] Zenáidy y Filonylle/ powinnych ś. Páw: Ap. *LatHar* ++5v; Dála też naświętlza Bogárodźicá/ przykład wielkiej miłości ku bliźniemu/ gdy do ftárey powinney młodfza przyfzła/ áby iey fłůżyła y onę ćiefzyła. *SkarKaz* 580b, 580b.

** Bez wystarczającego kontekstu (1) : *Obnoxius*, *Powinny*/ *Poddány*/ *Obowiązány*. *Mącz* 252a.

II. *W funkcji czasownika niewłaściwego: mieć obowiązek, musieć (ze względu na własne dobro, słusność i prawa ludzkie lub boskie); debere* *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Vulg*, *JanStat*, *JanPrzyw*, *Cn*; *debitorem esse* *PolAnt*, *Vulg*, *JanStat*, *Cn*; *teneri* *Modrz*, *JanStat*, *JanPrzyw*, *Cn*; *astringi* (*astrinctum esse*) *Modrz*, *JanStat*, *JanPrzyw*; *obligari* (*obligatum esse*) *JanStat*, *Cn*; *interest* [*alicui*] *Modrz*; *oportet* [*cum A cum inf*] *Vulg*; *cogi*, *deberi* *JanStat*; *curam habere*, *curatio* [*alicuius*] *est*, *damnatem a. damnatum a. devinctum esse*, *incumbit* [*alicui*], *munerem esse*, *muneris* (*ac oneris*) *habere a. suscipere*, *munus* (*officii*) [*alicuius*] *est*, *obligatum teneri*, *obnoxium a. obstrinctum esse*, *officium* [*alicuius*] *est*, *partes* (*officii*) [*alicuius*] *sunt*, *sortis* [*alicuius*] *est* *Cn* [*niekiedy „powinien” tłumaczy łac. fut. coniugatio periphrastica passiva lub activa*] [*w tym: w formie niezłożonej (932), w formie złożonej (758): pl „powinni” (718)*] (1696) : *OrzRozm* R3v; Niechćiał go ftęgo kárác Arcybiľkup kthory był powinneyfzy/ ále Stániłław Biľkup Krákwólki/ [...] ten go ftęgo vpominał *BielKron* 348v; *Debeo*, *Ya mam to álbo owo vczinić/ Yeľtem winien/ Powinien*. *Mącz* 78c; *SarnStat* 971.

powinien do czego (4): *BiałKaz* F4; *GostGosp* 158; proľzác/ áby ći w których fie to polfefsiach ftáło/ nie byli powinny do oddawánia części czwartéy ná ten czas *SarnStat* 87; Iż żaden Szłáchćic Woiewódtwá Podłáľkiégo nie ięft powinien do okázowánia práwá y przywileiu ná máiętnóść fwá dziedziczná Szłáchecká *SarnStat* 1199.

powinien wedle czego (20): *LibLeg* 11/151v, 170, 174 [2 r.], 187v; *Debere* *aliquid satisdato*, *Być* *nieco* *powinien* *wedle* *przyrzeczenia* *fwego* *zá* *kogo*. *Mącz* 93a; Pátrzay miáľto pokory ktoráčhmy powinny *wedle* *Krześćijánłtwá* *fwego*/ iáka *pychá*/ iáka *nádętość*/ iáka *łromotá* *wzrośłá* *miedzy* *námi* *RejZwierc* 190v, 31; *CzechRozm* 248v; *A* *iednáć*/ *rány* *vbitému* *pláćić* *będzie* *powinien*/ *wedle* *Státutu* *y* *zwyczáiu* *ziemie*. *SarnStat* 1159, 988, 1217. Cf »*powinien* *wedle* *prawa*«.

powinien z czego [= zgodnie z czym, na mocy czego] [*w tym też: de a. ex aliqua re (2)*] (15): á czołmy/ zrofkazania Bożego powynny/ a byfmy nikomu niefkodzily/ na dułzy/ naciele/ y namaiętnoſcy iego/ aby kazdy nałwym przeftanał *SeklKat* Iv; *RejWiz* 148v; *RejAp* 72v; *RejPos* A3; *BiałKat* 53v; *ModrzBaz* 119v, 121; *SarnStat* 260; powinni byli *ex praefcripto legis*, czáfu potrzeby woienney oyczyźnie łłużyć *VotSzl* C3. Cf »powinien z powinności«, »powinien z prawa«, »powinien z rozkazania«, »z urzędu powinny«.

powinien komu, czemu [*w tym: co (109)*] (118): *BierRaj* 20v; *OpecŻyw* 158v; Atho wałł pan Czełzarzowy nycz nyepovynyen yedno yłz mv yełth przyaczyelem. *LibLeg* 7/97v, 7/69 [2 r.], 97v, 11/161v; Tu nádobnie prorok wyłlawia dobrodzieyftwá páńskie/ ktore człowiekowi vkazał y nániebie y ná ziemi á iż człowyek iemu zá to wielką chwałę powinien *RejPs* 93v; Bo łnadz com ia tobie powynyen to łam vłiebie dobrowolnie łáłką łwá zá mię nágrádzáłz *RejPs* 205v, 89v, 141; Iuz rozumiemy czo powinny dzieci rodziczom/ albo przelozonym łwoym pytamcie czo tez powynny rodziczy dziátkám albo przelozony poddanim/ y łlugám łwoim *SeklKat* H2, H2, L3v; *RejKup* k3; w inych też rzeczach politicis sive civilibus aby [*księża*] oboedientiam biskupom byli powinni *Diar* 54; *LubPs* D2v *marg*; *RejWiz* 141v, 189v; *OrzRozm* S3v; *Mącz* 326a; *RejAp* AA6, 117v, 141, 158; Cześć powinniłmy iemu [*Bogu*]/ bo włzytko od niego pochodzi/ á bez iego nic dobre⁸⁰ niemożemy czynić. *HistRzym* 51, 44v; y wylał zá cię [*Chrystus*] krew łwoię/ żeś iuz nikomu inłzemu nie powinnieyłzy łlubu á wiáry/ iedno iemu. *RejPos* 130, 3v, 31, 39, 72v, 84v (32); *BiałKat* 203v [3 r.]; *KuczbKat* 305, 310 *marg*, 415; ále gdyłcie mię iuz pułłili ná krołętwo/ tedy wam powinien poczłiwość *RejZwierc* 55v; łftániełz łie błaznem połpolitym/ iáko woźny ktory zá grołz włzytkim powinien *RejZwierc* 127; A ieflichmy tym włzytkim powinni/ owłzemełchmy to łobie napowinnieyłzy/ bo nas ták y Mędrcy vczá/ ábyłchmy łobie záwłdy nablíłzłzy byli *RejZwierc* 148, 24v, 35v, 43v, 148, 196; *RejPosRozpr* b3; *MycPrz* II B2; *BiałKaz* Gv; Tákże też potym y w miłości łie dołwiádcz: ktorąś też powinien Chriłtułowi *CzechRozm* 209v; *Paprpán* Hh; *ModrzBaz* 67, 119v [2 r.], 120v, 121; Wiece Sliachetny Marcin Koziczkowski, vpominaiać się długu ktory iemu powinna bela Anna Kofłznicka *ZapKofłcier* 1580/5v, 1580/12, 1581/20v; *NiemObr* 67; *ReszPrz* 64, 65; *ArtKanc* M4; á krol náłz tylko nam to dwoie powinien/ łpráwiedliwość/ á obronę. *GórnRozm* C2, D4v; *ActReg* 32, 78, 167; KMieć naprzod połłuzieńłtwo Pánu powinien *GostGosp* 28, 60; *Phil* B, D [2 r.], R2; *KochFrag* 46; *OrzJan* 67; *WujNT* 201, 750, 783; tedy płáćić dwa grołzá bęđzie. A iefli połowice/ tedy przedsię grołz tákowéyże Monety nam bęđzie powinien. *SarnStat* 892 [*idem*] 350, 707; *SiebRozmył* [A4]; *GrabPospR* K2v; Krol z Ráđá á vrzędámi łwemi powinien nam łpráwiedliwość *PowodPr* 82; *SkarKaz* 43b, 381a, 457a; [*WiłsnOkaz* 589v (*Linde*)]. Cf *Zwrot*.

powinien k(u) czemu (17): a tako [*dusza panny Maryjej*] ku łpraucedlyuołzczy pyeruorodney pouynna nyebyłá *PatKaz* I 17v, 6; *PatKaz* III 135; łkázuiemy: áby żaden nie był piérwéy powinien ku chowániu nowéy vftáwy/ áżby byłá przez obwołánié w Krółęłtwie obiáłnioná. *SarnStat* 50; á ten ktory pieniádze tákowé weźmie/ nie bęđzie powinien ku zápláćeniu ich. *SarnStat* 260, 175, 606, 655, 658, 707 (14); [Odpowyedzial yest wssitek lud, rzekacz: powynyen yest ku smyerczi. *SprChęđ* 54/23].

powinien co [w tym: „co” (62), „to” (23), „to, co” (4)] (160): *ListRzeż w.* 8; *LibLeg* 11/152; Upomina prorok [...] / aby się wdali w chwałę pańską / abowiem to inadz powinni y nieme zwierzęta y ptacy za dziwnymi sprawami jego. *RejPs* 217, 161v; Naprzod według starego zwyczaju Panowie Swieczczy ze wliwką slichthą benda powinny woyenna wyprawę *ConPiotr* 30v; Ktoż czo powinien tego pilnie strzeż *RejFóz F2 marg*, C5v; *SeklKat* IV; Nie napominają się posłowie, aby stan ten duchowny dawać mieli z gruntów i folwarków swoich, bo to im jako i sobie wolno zostawują, dla służby wojennej, którą wszyscy powinni. *Diar* 79; *RejWiz* 111v, 185v; *LeszczRzecz* A6v; Ceremonia Koronacy / Nauczycy Krola czym on iest / y co theż powinien. *OrzRozm* F2v marg, S3v; *BielKron* 53v; Pytaj się co powinien jako człowiek prawy / A niech zawsze poczciwe będą twoje sprawy. *RejAp* AA6v, 169; ani by się drugi rozumiał mieć całej władzy [...] / ieliby miał powinien być pośluszeństwo / cnoście / poczciwości / y przyśtoieństwu *Górndworz* Ee5, Ii5v; Za którym każdym [grzechem] powinniśmy frogą oprawę za dekrety Pańskimi *RejPos* 129v, 33v, 106v, 107v, 141v, 146v (11); Ostatecznie powinniśmy cierpliwość w przeciwnych rzeczach gdy ié na nas dopuszczasz *BialKat* 203v, 53v, 203v [2 r.], 213v; A nawięcej przyjacielom a powinowatym vmiey to okazować co powinien. *RejZwierc* 24v, 37, 40v marg, 41 marg, 46, 51 (14); Zaprawdę ci / ktorzi niedawiają / y nieczynią co powinni / Bogą będą mieli mścicielem. *ModrzBaz* [38]; *Oczko* 19; *CzechEp* 5, 302; to cośmy powinni / nie tylko Krolowi / ale y vrzędnikom od nie⁶⁰ potanowionym oddawamy *NiemObr* 151, 172; *GostGosp* 34; *Phil* L; Oddawacież tedy wżytkim coście powinni [debita]: pobor komu pobor: clo komu clo *WujNT Rom* 13/7; którekolwiek [miasteczka] staradawna Podwoły były powinny / té téż na ten czas pieniądźmi się na Podwoły [...] składać mają. *SarnStat* 972, 254, 260, 435, 1053; *GrabPospR* M2. *Cf* *powinien komu, czemu; Ze zdaniem dopełnieniowym.*

powinien na co (17): [dusza] od adama stradala by bofkyego uydzenia a pouynna by byla na mąką uyezczą *PatKaz III* 93; *SeklWyzn* 2, b4, f2v; y dla tegośmy naprzykazanie jego powynny / bo ty vczynki ktore czynimy według jego przikazania bywaią panu Bogu wdzieczne *SeklKat* N3, G; *KromRozm II* k4v, I4; Jako z dawna JKM nasz Miłościwy Pan i Ociec jeszcze JKM opowiedać się nie omieszkał, iż na takowe opatrywanie posłów ziemskich nie jest powinien *Diar* 42, 26, 31, 81; [ten] nie będzie powinien na zapłacenie przerzeczonego Poradlnego *SarnStat* 351 [idem 893]; O przyśiedze Podkomorzów, na którą przedtem nie byli powinni. *SarnStat* 458, 171, 336, 893; [Naświetła Panna na to prawo białogłowlkie nie była powinna: bo bez nasienia z Duchą ś. porodziła. *SkarKaz* 524b (Linde)].

powinien za co (22): *RejPs* 141; Książę za to powinien ich wżytki przyjaciele dobrodzieystwy opatrzeć. *BielKron* 448v; *RejAp* AA6, 117v, 141; Patrząże coś mu [Bogu] za to powinien / a iż się nigdy w tym rozeznaniu nie zatai żadna tajemnica twoja. *RejPos* 31, 100v, 106v, 141v, 157 marg, 166v, 329v, 337v; *BialKat* 203v; *BielSat* L4; *RejZwierc* 127; *RejPosRozpr* b3; Ktore przedwzięcie jego bacząc niektory / spytał go: O iakowe dzięki Athenienczykowie będą tobie za takowe dobrodzieystwo powinni. *Phil* D; *OrzJan* 67; Tóż mówimy o Zydziach / ielli pożyczą piędzy takowemu synowi [...]: iż rodzice jego nie będą powinni za ón dług *SarnStat* 586 [idem] 706; *SiebRozmyśl* [A4].

powinien pod czym [= *pod groźbą utraty czegoś lub kary za coś*] [*w tym też: sub aliqua re* (7)] (34): A łtarofłta bęndzie powinien Execucią vczynicz pod vtraczeniem vrzędu *ComCrac* 12; y káždy Szłáchćic ofoba [!] fię fwą/ łtáwić powinien był/ podłtrácciem poczcziwości/ gárdłá/ y máiętności *GórnRozm* B2; Dla tego vłtáwiamy/ [...] áby nápotym Doktorowie [...] Aptéki káždęgo roku z pilnością przegłáđáli: á Aptekárze będą im powinni wżyłtko pokázác pod łtrácciem Aptéki. *SarnStat* 273; Którzy to Deputáci náznácceni Koronni w Lublinie [...] zásięć będą powinni pod łtem grzywien. *SarnStat* 415; Czego y Pieczętarze wżyłcy ták Koronni iáko y Wielkięgo Kšięłtwá Litewłkięgo przefłtręgác máią/ y powinni będą/ *sub priuatione officij* *SarnStat* 1201; Którę rzeczy [...] w ninieyłzym zapiłšie zámknioné/ przerzeczony A. bęđcie powinien [...] pod zakłádem łtá álbo N. grzywien przerzeczonym łługom kołcielnym/ y ich potomkom zápłáćić *SarnStat* 1252, 107, 234, 273, 361, 390 (12). Cf »pod gardłem powinien«, »powinien pod winą«.

powinien pod czym [= *na mocy czegoś, pod presją*] [*w tym też: sub aliqua re* (2)] (7): áby káždy ktoby ieno był pozwan do oddánia łwiádectwá [...] / ábo téz iełłiby niechćiał przysiádz/ pod wiárą á łumnięciem prawdę powiedzić był powinien *SarnStat* 614, 148, 344. Cf »powinien pod prawem«, »powinien pod przysięgą«.

powinien za czym (3): Satisdato debet, Yełt powinien zá przyrzeczeniem łwym. *Mącz* 93a; rzeczy którę przy Kmiećiu wziął/ wróćić Pánu onęy Włsi/ z któręy Kmieć był/ zá ninieyłzą vłtáwą bęđcie powinien. *SarnStat* 921. Cf »powinien za przysięgami«.

cum inf (1291): kthori łtarofłtha. soroczki bandzye powynyen bicz na seymye wchoczinyv łłam łwoyá ofłobą *MetrKor* 40/810, 34/134, 135v [2 r.], 40/811 [2 r.], 812 [2 r.], 813 [4 r.] (17); Bo káždy oycčzynnie łwé/ przyiáccielom a łamému łobie/ możnołcią fwą dopomotz powinieⁿ iełł *OpecŻyw* ktv, 141v; *PatKaz I* 6, 16v; yłz uyelkołzcz kozdęgo człouyeka łzwyáthołfczy byua baczona podłuk myary a uaznołfczy łalky którą pouynyen myecz *PatKaz III* 147v, 139, 154v; *FalZioł* +2v; przetho myłzmy tełz powynny walz przyacyelya łwego na łwe wełselye prołłyczy *LibLeg* 8/161, 6/119, 7/8v, 31v, 69v [2 r.], 8/161 (20); *WrółŻołt* oo8v; Y owłłsem włłtycy ktorzyłcię powinni miłowác páná łwego/ mieyćie wnienawilci łpráwy złółciwe *RejPs* 143v, 75, 98v, 140, 141, 144 (15); A izbyłie łprawy ziemłkie nieomielkavaly, bęđziemy povinni takove vrzęndy adołłtoyenłstwa na potem [...] yednem łiudziom obyvateliom y ofiadlem woney Ziemi, vedlia Przivilieyow y statutu rozdacz. *ComCrac* 14, 12, 14v, 15v, 16 [2 r.], 16v (13); *ConPiotr* 32, 33v; *SeklWyzn* c3, c4 [2 r.], f2v, f3v [2 r.], f4; Y dla tegoz krzelćiani vłtawili ieden dzięń wtydzień ktori powynni na rzeczach łwiętych łtrawyć. *SeklKat* G, G, G2, G2v, H [2 r.], Hv [2 r.] (31); A kazdy łnac dlug ten winien Czynić mu dołyc powinien. *RejKup* f8v; *ZapWar* 1550 nr 2665; *KromRozm I* D2, D3; *KromRozm II* m3, n; yełt on kołcyoł/ [...] łłup y grunt prawdy/ ktoregołmy we włłsem łłuchác powinni? *KromRozm III* D7v, M6; a nikt iny, jeno Krol z Radami o tych sprawach wiedzieć i mówić i stanowić powinni są. *Diar* 64; Włsi nowo nasiáđle, ktore jeno czynsz panom swoim płacą albo robotę robią, mają powinni być pobor tenze dáć *Diar* 79, 28, 29, 40, 45 [2 r.], 48 (14); że WM powiedacie żełcie nam połłom koronnym nie powinni reddere rationem *DiarDop* 117, 99, 101 [2 r.], 102 [2 r.], 106, 110 (14); *BielKom* G4; *GliczKsiqz* A3 [2 r.], E8, H5v, L4, M7v (, 255, 102);">11); *LubPs* Pv marg, P6v marg, ccv marg; Włszelki Sęđzia powinien vmieć práwo á łęđzić wedle piłánego práwá/ á niekiedy tełz wedle zwyczáiu dawnego *GroicPorz* b2;

POwodowi ząklętemu/ pozwána łtroná nie powinna odpowiadać/ ták w Práwie Duchownym/ iáko y świeckim *GroicPorz* f2v, A3v, C3, a2, bv, b4 (72); Prawdę mowifz/ iżbych był powinien ich [*papieży*] nieodłtępować *KrowObr* 40v, 83, 85, 132 *marg*, 191v, 215, 255v; Y rzeczé mu on człówiek to mi łie podoba/ Bochwá ná to powinna łpołu pomnieć obá. Iż iáko tu godzinká namnieyfza vderzy/ To łie s kołá márna łmierć ná łzyię zámierzy. *RejWiz* 65, A8, 189, 194v; *Leop Eph* 2 *arg*, *Hebr* 3 *arg*; *UstPraw* G3, K2; *RejFig* Cc2v; A ielzczę ktemu pięknie/ Rycerzem cie zowá. Zeł po winnieyfzy [!] baczyć/ ná łwe powinności *RejZwierz* G8; A My ktorzy ieltechmy mocni/ powinniemy znołć krewkości mdłych/ á nie folgować łámym łobie. *BibRadz Rom* 15/1, *2, *4 [3 r.], *4v [2 r.], *5, *Lev* 11/40 (14); Przetho Krol Polłki tylko to powinien nam iłóć/ czego łye w Przyłędze łwey podiáł. *OrzRozm* E4, C, E4, F3 *marg*, G, H4 (12); Káplani ich tylko o iedney żenie być powinni/ ále ini ludzye ile ich ktory chciał mieć wolno było. *BielKron* 9v; Krol Ezechiałz/ áczkolwiek czynił ofiáry [...]/ włzákze nie łpiewał kántyk/ ktore był łpiewać zwykle powinien/ przeto wpadł w chorobę. *BielKron* 89v, 9v, 99 [2 r.], 118, 140v, 173 (18); *KwiatKsiąż* A; *Imunes agros liberosque arare*, Z których czynłzu płáćić nie yełt dáć powinien. *Mącz* 237b, 78c, 79b, 81c, 178c, 218b, 359c, 394b; *OrzQuin* T4v; Coż ty zwirzétá dáley powinny czynić? Oto łłuchay: Iż vłtáwicznie máią wołác Święthy Święthy Święthy Pan Bog náłz *RejAp* 50, AA2, AA4, 25v, 50, 54 (13); Rołkazałby mnie pan moy/ ábym zdráđził/ nie telkom nie powinien tego vczynić/ álem powinien nie vczynić *GórnDworz* L3v; powinieneł go [*dworzanina*] w.m. y thego náuczzyć/ ielłiby mu kiedi do miłółci táiemney przyłzłó/ iáko w to ma potrefić/ iżby łie w niey nigdy nie wydał. *GórnDworz* Ddv, A3, Dv, E5v [3 r.], L3, O7 (19); *HistRzym* [39]v, 49v [2 r.], 51, 53v, 100, 100v, 122; Powinieneł łie bać y miłowác Pána. *RejPos* 3v *marg*; Bo nie powinien nigdy ćirpieć łyn zá oycá/ á ociec zá łyná *RejPos* 51, Bv, 3v [4 r.], 18v, 31, 34 (39); Gdy to łłowo Młza vłłyłzyłz/ ná łmierć Páńłką y ofiáre iego krzyżowá włpomnieć ielteł powinien *BiałKat* 351 *marg*; *BielSat* L4; *HistLan* A2v, A3v, Ev, F2, F4; *KuczbKat* 185, 305, 330 [2 r.], 415, 430; Tákze theż y pánie mátki okołó dzyeweczek łwych powinny tákież pilność mieć *RejZwierc* 7v; A my też báđźmy powinni tákże włzytko odpulzczać winowáycom náłzym/ dla imieniá iego łwiętego *RejZwierc* 11; A owłzem Pánu Boguł powinien dzyekowác iżci łie dáł przebić przez ony łrogie burdy/ rołterki/ á kłopoty łwiátá tego *RejZwierc* 172v, A3v [2 r.], A5v, A6, 10v, 36 (31); *RejZwiercTrzec* Aaa2v; Ci [*Kozacy*] powinni dáć dziełięćinę z łupu trzećiego człówieká Celárzowi *BielSpr* 53, 70v; Boć Krol Ie⁸⁰ Mił. iáko powinien ielł wierne á połłufzne poddáne miłowác y bronić; ták też powinien z drugiey łtrony Kácerze/ niewierne/ á niepołłnłzne [!] hámovác y kárac. *WujJud* 17; Powinien ielł káđzy człówiek Chrełłółńłki w pićiu y w iedzeniu záwždy miáre chowác *WujJud* 190v, A6v, A8, 7v, 17, 17v (14); *WujJudConf* 30v [2 r.], 60, 103v, 107v, 156v, 157, 214; *RejPosRozpr* b4; *RejPosWstaw* [41³], [41⁴], 42 [2 r.], [110³]; Ale który Staw ielł naniłzly/ thedy go powinien łpułóć o łwiętym Michále. *Strum* N2, F3; *BiałKaz* F4 *marg*, F4v, G, L; ále BOG włáńnym ielł oycem moim á ták ia też iego á nie wálzych rzeczy pilnowác ielłtem powinnieyfzy. *CzechRozm* 159v, 71v, 87v, 96v, 98, 100v (22); *KarnNap* B4 [3 r.], C4v, F2v; TROimi lifty [...] wedle náłzego zwyczáiu/ woienna wypráwá bywa oznáymioná tym/ ktorzi Rzeczypołpolitey od połłtronnego nieprzyiáćielá bronić powinni. *ModrzBaz* 116v; przeto Rzeczypołpolita powinna opátrowác potrzeby tych łędziów. *ModrzBaz* 138v, 13, 40, 87, 119v, 121 [2 r.], 137v, 138; Tám/ gdy iuż páćient [...] łobie wypije/ chodźić y łobá chwiać mocno powinien/

aby fye ciáło rozruchywiąc zágrzało *Oczko* 20v, A3v, B, 1, 13, 13v, 27, 28v; A iako ténze Bartořz powinién ieřt posagu dopłáćić śieřtrze swoiey *ZapKořcier* 1579/3v, 1580/5v, 10, 13v, 1581/18v, 23v (19); *StryjKron* 682; Bo ieřliřmy fię my powinni byli pierwey z Papieřem o Antychriřtá [...] rozeprzeć: tedy dáleko więcey [...] X.K. powinięyfzy był z námi fię wprzod w duchu ćichym rozeprzeć *CzechEp* 90, 4, 15, 16, 47, 89 (14); *CzechEpPORz* *3v; *NiemObr* 12, 17, 25, 27, 38 (13); *KochPhaen* 1; *ReszList* 151, 157; *ReszPrz* 105; *WerGořc* 208; *BielSjem* 27; [było to obwarowane] iż Stárořtowie winni byli dáwáć ná piřmie/ męřoboyce řwego Stárořtwá/ á Inřtigator był powinien pozwáć kářdego ná Seym o wieřę. *GórnRozm* D2v, C2, C3, Dv, D2v [2 r.], Iv, K4, L4v; oco mię ieno bedzie zadal Pan moi wřziko mu dam y vtziniciem powinien dla niego *PapřUp* C3, G, L2; Tedy wmiesciech KIM Vrřąd Starořci y mieyski ad requisitionem etinstigationem laesae partis powinien takie⁸⁰ gwařtu bronie y hamowac *ActReg* 17, 18, 20, 21 [3 r.], 27, 31 (24); ktorym [sierotom]/ komu Bog dá chlebá z potrzebę/ powinien go nie záłowáć *GostGosp* 16, 1, 18, 38 [2 r.], 40, 78 (13); *GostGospSieb* +2; Y łámże ty ieden mařz z nas triumph odnořić/ A my ćiebie z pokorą powiniřmy znořić? *GórnTroas* 25, 4; *GrabowSet* A2; *OrzJan* 113; *LatHar* 14, 100, 115, 120, 126, 253, 276; Lecz gdy řwiecki vrřąd przywářzcza łobie to co nie ieřt iego [...] y wtráca fię w vrřędy kořcielne; tedy go poddáni řłucháć nie powinni. *WujNT* 93; Niewieđzieliřcie/ iż tymi rzeczám i ktore řá Oycá mego iam fię báwić powinien? *WujNT Luc* 2/49; łáciem koniecznie zá rzecz łobie řłuzná rozumiał/ řem powinien był wiele czynieć przećiw imieniowi Ieřufá Názáreńkiego *WujNT Act* 26/9, *ktv, przedm* 2, s. 5, 39, 248 (47); SKázuiey: aby Bieřkupi/ Woiewodowie/ [...] y inni wřzyřcy Vrřędnicy byli powinni byđż ná Séymie Ziemiřkim *SarnStat* 29; A pan Gábryel młodřzy/ ktory [...] *indigenatum* przyiał/ ná przyřřlym Séymie tákář przyřięęę vczynieć bedzie powinien. *SarnStat* 75; A gdy nam to od niego dořtátecznie pokazano bedzie/ ře *nullo iure* řá mu dobrá iego wřiętę: wróćić mu ie powinni bedziemy. *SarnStat* 96; Bronieć od nieprzyaciéłá řłáchtá powinna býłá. *SarnStat* 130; Tedy my ná Séymie bedziem powinni řkrutatory dáć do onęy źiemie/ gđzie řie *crimen* řłtáło *SarnStat* 148; w tákowęy rzeczy ten/ ktory řift do řádu wnoři/ támże bedzie powinien miánowáć ořmnařcie řwiádków/ řłáchćiców ořiáđłych *SarnStat* 327; Poborce przed kim powinni odpowiadáć. *SarnStat* 343; A tych rewiziy dopuřćić ći ktoryzy ćlá máiá/ *řub priuatione* onęgo ćlá powinni řá. *SarnStat* 403; tedy przerzeczonęmu Vrřędowi/ obiedwie řtronie iedno trzyđzieřci grořzy dáć będą powinni/ á nie więcey *SarnStat* 473; GDy řługá czyy rzeczony gołotá/ [...] řářiáđowi páná řwego áłbo komu innęmu řzkodę áłbo krzywdę vczyni/ pan iego bedzie powinien zań dořyc vczynieć. *SarnStat* 524; A gđzie pozwány nie wyrozumię dořtátecznie/ bedzie powodowa řtroná powinna támże przed řádem [...] obiářnieć řwá řkárgę/ áłbo intentiá. *SarnStat* 823; tedy řąd támże řiedzácy z Vrřędu řwego temu prořzáćęmu Prokuratorá godnégo powinien náznáćzyć. *SarnStat* 912; y o wřzyřtkie ořáđzone rzeczy dořyc vczynieć bedzie powinien/ y potomkowie iego będą powinni tylekroć/ ilekroć im y ich potomkom bedzie trzebá. *SarnStat* 1257, 20, 29 [3 r.], 30, 39 [4 r.], 41 (713); kařdy raz ná cáłá řimę w ieden tyđzień/ tyle dni pánu onęgo wypráwionęgo odrobi/ ileby wypráwiony pánu robić był powinien *GrabPospR* M4, K2v [2 r.], L4v, M4; *PowodPr* 28, 83; Synowie powinni być poddáni rodźicom *SkarKaz* 44b, 386b; Bo iáko oycá z rořkazania Bořęgo/ y z práwá przyrodzonego/ ććieć/ řłucháć/ y w potrzebách rátowáć ieřteřmy powinni: Ták oyczyzną miłowáć/ [...] ieřteřmy obowięzáni. *VotSřl* A4v, D3, D3v, D4; A ták řie w tę rzecz wdáć/

bez Páná Oycá woley/ Niechcę: gdych mu powinien wśzytko czynić kwoli. *PaxLiz* D4; Tylkoś ty łámemu K woli łtroić powinná mężowi łwoiemu/ W iákim on łtroiu widzi rad vbraná łiebie/ Tákże chodź *ZbylPrzyg* A3v, A3v [2 r.]; o ktorey [ojczyzny] zdrowiu y cáłości [...] pilnie y łerdecznie rádźić iefteście W.M. powinni. *VotSzl* A2v, B2v, C, C3v, D2, Ev; Nie mow/ Nie powinienem iechác zá gránice: Broń Oyczyzny gdzie trzebá/ iák w oku zrzenice. *KlonWor* 31; [*GilPos* 20 (*Linde*)]. Cf *W połączeniu z inf czasownika występującego w poprzednim członie*.

W połączeniu z inf czasownika występującego w poprzednim członie zdania złożonego (7): gdyż ié [...] Stan Káplánłki ták wielbię/ iákóm iefł wielbić prze dułzné zbáwienie łwé/ j prze dobre rzeczy náłzýy połpolitéy powinien *OrzQuin* Hv; iáko iá [prawdę] ták pogáńłcy/ iáko y krześciáńłcy ludzye záwždy mieli/ y mieć powinni/ ná pieczy *RejPos* [254], 190; tedy chcemy/ áby Woiewodá tymże porządkiem w káždýy žiemii Woiewództwá łwégo/ wśzytko to/ co iefł wysłzýy omieniono/ czynił y czynić był powinien. *SarnStat* 271, 235, 839, 934.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: „to” (1); (a)by] (4): TOchmy łnadz tobie napowinniéyłły náłz miły panie abychmy cię chwalili iáko oyca *RejPs* 195v; *RejWiz* 148v; Bo iefłi łie o ziemłkie łwiczenie Stárałz/ [...] Powinniéyłzýs bys łie o tym łtárał/ [...] Coć iuż má trwác po łmierci ná wieki *RejAp* Cc8v; *ModrzBaz* 132v; [*GilPos* 19v].

W połączeniu eliptycznym [w tym: z zaimkiem względnym (25), ze spójnikiem „niżli” (2)] (27): *LibLeg* 11/158, 162; Kradną duchowny zbawienie przed ludzmy/ gdy ich nie vczá nauky prawdziwey iáko powynny *SeklKat* L2; *Diar* 22; przyłýęgam Pánu Bogu wśzechmogácemu/ iż Sądowi chcę być połłufzen/ w tych rzeczach w ktorychem wedle Práwá powinien *GroicPorz* e3; Nie ładziłéś łpráwiedliwie/ iákoś był powinien *KochZuz* A4v; *RejZwierz* 48v, 92; *BielKron* 91, 211; tylko vpadłzy ná koláná łwoie/ ták iákochmy powinni/ [...] dawamy wieczną cześć á chwáę iemu iáko Pánu *RejAp* 130; mam też łwoie połłthy/ dawam też com powinien dzielięćiny. *RejPos* 200v; A coż náš do tego przywodzi iż o ty perfumy łławy á poćciwości mniefy dbamy niżłichmy powinni? *RejZwierc* 104; *CzechRozm* 211, 213v; *ModrzBaz* 19, 119v; *CzechEp* 107; *ActReg* 63, 122; [gdyby roki] niemogły byđ ładzoné/ tedy łąd Ziemiłki powinien inłzé czáły obwołác łádowné [...]: tákief Roki łąd Ziemiłki bęđzie powinien tyle rázów/ ile czáłów iefł w Conłtutuciách/ którému Woiewództwu náznáczono kážégo roku. *SarnStat* 717, 178, 189, 594, 686, 922; *VotSzl* Dv.

Z podmiotem nieosobowym (10): Iuż ták niebo powinne z iego przykazánia/ By nie miáło pokoiu/ ni žadnego łtania. Bo kiedyby ná iednym mieyłcu łłóńce łtáło/ Włzytkoby z drugiefy łtrony žyemie pozdycháło. *RejWiz* 148v; Decumanus ager, Rola która dzielięćinę powinna dáć. *Mqcz* 79b; By náturá náłzá w téy mierze byłá łpráwiedliwa/ iáko iefł powinna/ przebaczył by był Pan tego przykazánia *BialKat* 53v; [ciepłice] pářę ciepłá z łiebie wypułzcziáią/ y iáko łtámtąd płynác ciepłemi łye być pokázuią/ ták to coby wnie wpułzczono/ zágrzewác á oćieplác łá powinné *Oczko* 1; Bywa też to czełto/ że ci co wychodzą z wánný/ [...] chłódná wodá obłéwác łye káżá [...]. ále tu co po tym? gdyż nie wánná tego łékárłtwá/ ále pocenie ná łóžku/ dokóńczyć powinno *Oczko* 28v, 13, 13v; łkázuiemy: áby Sędziowie [...] ku zápláceniu win/ któřé bęđą powinné z łádu byđż pláconé/ [obywateli] przypęđzáli. *SarnStat* 947, 1024; [Potrzebneć tedy tu łłyłzyłz łá vczynki dobre/ y powinne/ áby ie wśłelki człówiek Krześciáńłki czynił *GilPos* 19v].

W połączeniach szeregowych (3): Dla tego obiecujemy/ chcemy y iestefmy powinni/ wżysfkie y kážde zofobná księgi [...] wziąć *SarnStat* 538 [*idem* 938]; także będzie ziemiá náfzá Bełka álbo Szláchtá y obywatéle iéy z Lwowiány/ ilekroć będzie potrzebá/ będą powinni y máią y owfzem fą obowięzani welpólek zbroynie wedle zwyczáiu woiennego iechác *SarnStat* 1055, 938.

Frazy: »pod gardłem powinien« (1): Więc iesli Pan Bog Bożnicę fćarego Zakonu ták wczcił [...] / iż w niey zoftáwił zwierzchniego Kápłaná [...] / ktorego w rozfádku o religiey káždy pod gárdłem fłuchác był powinien: dáleko wiecey w tym wczcił y fporządził [...] kościoł fwoy *PowodPr* 28.

»powinien z powinności (a. z powinowastwa)« (2): Vważayże czo cie tu potyka w fzedziwości twey á w fćatecznych czefiech twoich ktoreś iuz ná wfzem zdobić á chędożyć powinien s Krześcijánkfiey powinności twoiey. *RejZwierz* 142; I dla tego do tey wiary powinniśmy fćoiákiego powinowáfćwá. *BiałKaz* F4.

»powinien wedle (a. podług) praw(a) (a. zwyczaju, a. porządku prawa), z prawa (a. de iure), pod prawem« = *legibus astrictum esse a. debere* *Modrz*; *de iure debere a. esse obligatum, teneri secundum iuris* *JanStat* [szyk zmienny] (8:3:1): Bo thego [naczynia ku sprawianiu roli służącego] dłuźnik [nie mający gotowych pieniędzy] wierzycielowi nie powinien wedle práwá w Fancie wydáwác. *GroicPorz* cc4v, e3; *KwiatKsiąż* A; Bo teź niekiedy nie ći woynę słuźą/ co wedle praw powinni/ ále żołnierze zá pieniądze náięći. *ModrzBaz* 119v, 132v; Tenże niefzláchćic/ dzieięćinę/ [...] komu z Práwá będzie powinien/ z pól które zásiéwa/ będzie powinien dáć. *SarnStat* 189; tedy fám Pan zań będzie odpowiędác powinien/ wedle porządku práwá [*respondebit dominus secundum iuris ordinem* *JanStat* 590]. *SarnStat* 933, 300, 658, 913; A lácno ná to pozwolá fćany Koronne/ Naprzod iż tego potrzeba wielka/ Potym że to *de iure* powinni *GrabPospR* K4; *PowodPr* 83.

»powinien pod przysięgą (a. sub iuramento), za przysięgami« [szyk zmienny] (3:1): *GroicPorz* ff3v; Ná koniec tenże Krolá fpyta/ powinienli Krol iefć pod fwą przysięgą kozdego przy fwym włáfnym záchować *OrzRozm* R3v; iż ich [senatorów] nie ma odwodzić od powinności ich/ ktorą zá przyfiegámi fwyimi powinni Rzeczypołpol. *Phil* R2; A kiedy mniéy fćkody niźli kóp dzieięć/ tedy áktor/ ábo wrzędnik fzláchćic páná fwego/ *sub iuramento fuo* ná tákí fćacunek fćkód/ [...] dowód czynić będzie powinien. *SarnStat* 1160.

»powinien z rozkazania, z poruczenia [czyjego]« [szyk zmienny] (1:1): Dalemczy naukę czwartego przikazania á byfmy to czyniły y placzily czo nacziiy fćan prziflufza/ á czołmy/ zrołkazania Bożego powynny *SeklKat* Iv; *SarnStat* 1212.

»z urzędu powinny« (1): My tedy tákowá różność y fpyry (iakołmy ná to z wrzędu náfzégó powinni [*prout ex debito regimine nostri tenemur* *JanStat* 192]) chcąc oddalić/ wfpokoić/ y porównác [...] / tákefmy tę rzecz zámknęli/ determinowáli/ y fćkazáli. *SarnStat* 171.

»wiele (a. więcej), siła, nadzwysz ((nie) jest) powinien« [szyk zmienny] (4:1:1): O lyvdzye zbyegle wprzymierzv yefćh opyfáno yfch ych wpanifćhwach nafćhich przechowacz nyemami nad czo wyeczey bífzmi nyepowynny. *LibLeg* 11/158v; okaźe fie to lácwie wfzytko/ że siłá ieden człowiek drugiemu tákiefć człowiekowi iefć powinien *GliczKsiąż* A2v; Proximus sum egomet mihi, Blifćlzym fám fobie/ Nikomum ták wiele nie powinien iż yednáć wiecey fám fobie. *Mącz* 326a; *ModrzBaz* 67; *GostGosp*

18; piefzych ten łtan mym zdaniem nie miałby wyprówowác/ iedno ci ktorzyby nád wyprówę koniá/ nádzwylz co powinni byli *GrabPospR* M2.

»powinien pod winą (*a. sub poena*), z winą« = *debere sub poena, teneri cum a. sub poena JanStat* [szyk *zmienny*] (20:1): A przeciwko tákowym Stárołtowie mieyfc inquificią y exequucią tego Státutu czynić będą powinni pod winą łtá grzywien Polłkich. *SarnStat* 29; Zá którými [trzecimi wiciami] káždy/ *sub poena de expeditione bellica fancita*, łtáwić lie ná mieyfce będzie powinien. *SarnStat* 134; CELnicy/ Mytnicy/ Zupnicy máią bydź ludzie ośiádli [...]: y káždy z nich Czwartą część oddáwác z dochodów tych im złéconych/ pod winą vtrácenia vrzędu/ będzie powinien. *SarnStat* 361; IEłli kto gwałtem płácz łwóy/ álbo którąkolwiek inną rzecz włáfną łwą wolą y władzą weźmie/ gdy będzie od niego práwem wyciągána/ z winą łześci grzywien wrócić ono będzie powinien. *SarnStat* 681, 127, 271, 285, 342, 395 (21).

Zwrot: »[komu] powinowatością być powinien« (1): Tu obácź káždy nędzniku godność łwoię/ iz leżyłz ná poły martwy/ ránný/ á odárty przy drodze/ iz lie mu iuż w niwecz przygodzić nie możelz/ izelc żadną powinowáthoćią [Bóg] nic nie ielł powinien/ á iz nie małz nie łwego/ czymbył mu to nágradzić [...] miał. *RejPos* 210v.

Szeregi: »chcieć i powinien być« [szyk 2:1] (3): *FalZioł* +2v; niegodzi mi się tego Vczynić na prozbę wm pokim ieszcze żyw, bo mám Potomstwo, oktoře poki ostatniego długu niezapłacę powinienem myslić y chcę *ActReg* 164; *SarnStat* 347. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»godzić się i powinien być« (1): Mniema X.K. iz mu łię godzi/ y powinien ielł/ przeto iz ielł Krześciáninem/ heretyki nie tylko łżyć ále też y przeláadowác *CzechEp* 15.

»(nie) mieć i (ani, [a]) powinien (być)« = *teneri et debere JanStat, JanPrzyw; debere JanStat* [szyk 25:3] (28): A wílák ná tem łwiecye náturá łpráwiłá zobopolne dobrá á máyętności s czego ten ktory ma niemáyacemu vdzielić á vžyczyc myałby y yełł powinnyen. *GliczKsiąż* M7v; *UstPraw* G3; Ale tego nie drzewiey żaden pozna/ co łię tknie rzeczy Bołkiey/ áż gdy to v siebie zá napewnieyłzá poštánowi/ że nie ielł powinien/ y nie ma też nikogo przeciw Bogu łłuchác. Item/ że nie powinien/ áni ma/ nic zgołá procz łłowá Bożego przyimowác. *CzechEp* 234; GRánice Koronné [...] obroną opátrowác/ nákládem náłzym mamy y powinni będziemy y potomkowie náłzy *SarnStat* 130; NA których Séymikách wysłzey miánowánych/ káždé Woiewódtwo obrác łpólnie ma/ y będzie powinno miedzy łobą ołobę iedną godną/ [...] práwá y zwyczáiów łáduwych oného kráiu vmieiętną *SarnStat* 852, 130, 285, 302, 365, 443 (24); [Gorny hettman, żupnik [...] z tych káždy swego urzędu ma a powinien patrzych [!] *OrdunekGórn* 15]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»moc i (abo, ani) powinien (być)« = *posse et (a. vel) debere, teneri et posse JanStat* [szyk 4:1] (5): (*nagł*) [*Grzechy*] Przeciwo Piątemu [*przykazaniu*]. (–) [...] Zániedbánie obrony od łmierci/ ábo rány/ kiedy kto obronić łnádnie może/ ábo powinien. *LatHar* 115; tedy ołkárżony łłufźnie przez łwiádki godné będzie powinien y może dowieźdź/ iz ielł niewinien. *SarnStat* 700, 808, 810, 1114.

»obiecowác i być powinien« = *promittere et debere JanStat* [szyk 11:2] (13): Przetosz przy wszelakich swobodach wolnościach y Prawiech ktore zdawnych czasow y teraz máią one zachowác ielłtesmy powinni y obiecuiemy, tak iako to iest przysięgá naszą y listem naszym vtwierdzono *ActReg* 43; á my ná Séymie piérwłzym/ tákowe kauzy łádzic [...] obiecuiemy/ y będziemy powinni/ przed

wfzemi criminalmi naprzód fkoru termin przypadnie. *SarnStat* 1201, 1012, 1062 [2 r.], 1063, 1064, 1081 (12). [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»być powinien i obowięz(ow)ać się (a. być ob(o)wiązany)« = (*debere*), *teneri*, *-que se obligare*; *teneri et esse obligatum JanStat* (6): Czeliadz albo thowarziłże bendącz w Służbie niefą poślufzni, tho czo są powinni y na czo się obowięzali *ListRzeż w.* 8; Y będą powinni y fą obowięzani fpólnie siebie y potomki fwé/ względem przereczonych dóbr tak zámienionych brónić *SarnStat* 1249; Tenże będzie powinien/ y ninieyfzym liftem fie obowięzuie z kmiećmi w téyże wsi miefzkáiącými v Akt Duchownych [...] ftánąc *SarnStat* 1251, 685, 1094, 1255. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»jest potrzeba i też jest powinien« (1): Iż iáko człowiek fkromnie y pokornie o sobie rozumieiąc/ [...] grzełfzyć w tym nie może/ iákoby fie bárziefy vniżał/ niżyby [!] tego byfá potrzebá/ y niżyby też byfł powinien *CzechRozm* 211.

»powinien i przyciśnion(y)« = *teneri et esse astrictum JanStat* (2): tedy przedsię ku zápláceniu fzkód y nakládu temu/ przeciwko którému Práwem Kortyzánfkim czynił/ będzie powinien/ y ma bydfł przyciśnión *SarnStat* 175, 171.

»nie telko wolno, ale powinien« (1): tedy záwdy inedy nietelko wolno/ ále powinien zániechác fługá zle⁸⁰ páná *GórnDworz* L3.

Synonimy: **1.1.** *obowięzany, obwiázany*; **2.** *dobry, godny, naleźny, należyty, przystojny, przyzwoity, słuszny, włáściwy*; **3.** *niepochybny, nieuchronny, niewiarowany, pewny*; **4.** *poddany, podległy*; **5.** *potrzebny*; **6.** *posłuszny, powolny*; **7.** *dłužen, obowięzany, wdzięczny*; **8.** *bliski, bliźni, brat, krewny, pokrewniony, pokrewny, powinowaty, przyjaciel, towarzysz.*

Cf **NIEPOWINNY**